TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 7, Sayı: 25, Haziran 2020, s. 98-135

Dr. Doğan YÜCEL

Tercüman, dyucel58@gmail.com

PEŞTUCADA TÜRKÇE/MOĞOLCA KELİMELER VE TÜRKÇE DİL UNSURLARI

Özet

Günümüz Afganistan toprakları verimli Hindistan ovalarıyla Orta Asya step ve çöllerini birbirinden ayıran bir ara tampon bölge gibidir. Tarihte kimi zaman Orta Asya/İrandan Hindistan'a geçenlerin ilk idari noktası olmuş kimi zaman da Hindistandaki topraklarını genişletmek isteyen devletlerin idaresine girmiştir. Orta Asyadan Hindistan'a geçen Türklerin de Afgan platoları -geçiş yolları üzerinde bulunması bakımından- ilk durak yerleri olmuştur. Türkçe ve Türkler için edebî, siyasî, kültürel ve sosyal tarih açısından belki Hindistan kadar önemli bir coğrafyadır. Bilinen tarih itibarıyla 2500 yıla yakın bir etkileşim söz konusudur. Hindistan yarıkıtasının Kuzey, Batı ve Orta kısımları yüzlerce yıl çeşitli Türk devletlerinin idaresinde kalırken Afganistan da bu idarenin çoğu zaman bir parçası olmuştur. Kuşan devletiyle başlayıp 1725 yılında yerli Afgan şahının idaresine geçene kadar Afganistan'da aralıklarla neredeyse 1700-1800 yıl boyunca Türk idaresi vakidir. 45-60 milyon civarında konuşuru bulunan Peştuca, Türk Dili ve Türk tarihi açısından önemli lisanlardan biridir. Türklerin idaresi sırasında “üst dil” olan Türkçe mahallî Farsça ve Peştucayı ciddi şekilde tesiri altında bırakmıştır. Çalışmada kısaca Afganistan tarihi ve Türklerle ilişkili tarihi ele alınmıştır. Afgan dilinde yazılan hem ilk temel sözlükler hem de son dönemde yazılan sözlüklerden olmak üzere altı farklı Peştuca sözlük taranmıştır. Bu sözlüklerde geçen Türkçeden Afgan diline ödünçlenen kelime, ek ve yeniden üretilen hibrit kelimeler listelenmiştir. Çalışmamızda yeni üretimlerle birlikte 333 kelime ve dil unsuru tespit edilmiştir. Bilebildiğimiz kadarıyla Peştucadaki Türkçe kelimelere dair ilk ve tek çalışma dolaylı olarak Doerfer'in “Yeni Farsçadaki Türkçe ve Moğolca Kelimeler” adlı çalışmasıdır. Çalışmamız, Doerfer'in dolaylı çalışması bir tarafa bırakılırsa, ihmal edilen bu konuda ilk müstakil çalışmadır. Türkçe kelime ve unsurlara ilaveten 32 Moğolca kelime de listede yer bulmaktadır. Son olarak listenin sonuna Türkçeyle Batı dillerinden geçen örnek dört kelime eklenmiştir.

Tespit edilen kelimeler tematik, morfolojik ve fonetik tasnife tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Peştuca, Afgan dili, Türkçe Ödünçlemeler, Dil ödünçlemeleri, Moğolca Ödünçlemeler.

TURKISH & MONGOLIC WORDS AND TURKISH LEXICAL ELEMENTS IN PASHTO

Abstract

Today's Afghanistan is like an intermediate buffer zone separating fertile Indian plains and the steppes and deserts of Central Asia. In history, sometimes it was the first administrative point of those who crossed from Central Asia / Iran to India and at the same time it was under the rule of the states those wanted to expand their territory in India. Turks who had crossed from Central Asia to India were also the first stoppages in terms of the presence of Afghan plateaus on the transit routes. In terms of literary, political, cultural and social history, it is as important as lcke India for Turkish language and Turks. There is an interaction of about 2500 years as of known history. While North, West and Middle lands of India have remained under rule of various Turkish states for hundreds of years, Afghanistan has often been part of this Turkish administrations. Until 1725, the period of 1700-1800 Turkish administration was held in Afghanistan from beginning of the reign of the Kushan state and passed on to the administration of the local Afghan king in 1725. Pashto, which is spoken by about 45-60 millions, is one of the most important languages in terms of Turkish Language and Turkish history. The Turkish language, which was the “superstratum” during the administration of the Turks, has severely influenced Persian and Pashto languages in Afghanistan. Briefly, the history of Afghanistan and its history related to Turks are discussed in this paper. Six different Pashto dictionaries were scanned, both in the first basic dictionaries written in the Afghani language and dictionaries written recently. In these dictionaries, the words borrowed from Turkish into Afghan language, suffixes and reproduced hybrid words are listed. In our study, 333 words and language elements were identified. To the best of our knowledge, the first and only study of Turkish words in Pashto is indirectly Doerfer's “Turkish and Mongolian Words in New Persian”. As far as we know that this work is the first work on this subject if the indirect work of Doerfer is left aside. In addition to Turkish words and elements, 32 Mongolian words are included in the list. Finally, four sample words from Western languages carried out through Turkish to Pashto were added to end of list. The determined words have been classified thematically, morphologically and phonetically.

Keywords: Pashto, Afghan Language, Turkish Loanwords, Lexical Borrowings, Mongolian Loanwords

1. Giriş

Günümüz Afganistan toprakları eski İran memleketiydi. Avestâ müellifleri bunu iyi bilmekteydi. Bilinen ilk devlet Keyaniyân devletidir. Herat, Helmand vadisi ve Sistan da bu

memleketin hudutları dahilindeydi. Keyaniyân devletine dair malumat Herdot'un kayıtlarında bulunur. Bu devleti Makedonyalı İskender yıkmıştır. Bu döneme ait bazı bilgileri Firdevsî Şehnâmede işlemiştir (MEB-İA, IV-147-148). İskender'den sonra Celicius'un eline geçmiş devamında M.Ö. 231'e kadar Hind Mûriya devletinde kalmıştır. Kuşan Türk devletinin Afganistan topraklarını almasıyla Yunanlıların Afganistan istilasını son bulmuştur. Kuşanların Afganistan hâkimiyeti M.Ö. 30- M.S. 50 yılları arasında başlamış ve Milâdî 5.asrın sonuna kadar devam etmiştir (MEB-İA, IV-149-150). Ak-hunlara yenilen Kuşanların Kâbil'deki varlıkları İslam ordularının 880'de Kâbil'i almasına kadar devam etmiştir. Afganistan'a ilk İslam fetih hareketleri Hz. Osman ve yoğun şekilde Hz. Muaviye zamanlarına rastlar. Sonraları Emevîler ve Abbasîler devirlerinde dört sefer daha yapılmıştır. 961 yılında Sâmânîoğullarında Hacib olan Alp Tigin Gazneliler devletini kurarak bölgeye tekrar Türk hâkimiyetini getirmiştir. Mahmud Gaznevî ile meşhur bu devletin mevcûdiyeti Gurîlerin Gaznelileri 1187-88 yıllarında yıkmasına kadar sürmüştür. Gurîlerden sonra bir diğer Türk hükümdar olan Yalduz Afganistan'a hakim olmuştur. Şemsuddin İltutmuş Yalduz'dan Afganistan'ı geri almışsa da sonrasında Moğollar bütün Afgan topraklarını istilâ etmişlerdir. İlhanlılar ve sonrasında Timur Afganistan'ı almıştır. Bâbü Şahın 1505'te Kâbil'i ülkesine katmasından itibaren 1725 yılında Bâbü devletinin Kâbildeki idaresi sona erece kadar Afganistan Türklerin idaresinde kalmıştır. Sonrasında yerli Afgan kırılları hüküm sürmüşlerdir. Bu kısa tarihçeden de anlaşıldığı üzere Afganistan coğrafyası son 300 yıl hariç 2000 yıl boyunca neredeyse kesintisiz şekilde irili ufaklı Türk devletleri arasında el değiştirip durmuştur.

1.1. Kısaca Peştu Dili, Tarihi ve Edebiyatı

Peştuca, kökeni bakımından 19.yy'da Hind-İran dillerinin Hind dilleri grubunda olarak düşünülmekteydi. Ancak Peştuca Hind dillerinden fonetik yapısıyla ayrılmaktadır (MEB-İA, IV-144). Buna ilaveten Toker, Peştucanın akraba dilleri olan Beluçça ve Farsçadan müennes-müzekkerli yapısı bakımından ayrıldığını bu yüzden de Şarkî Ârî dillerinden olduğunu söylemenin zorluğunu belirtir (2007, s. 255). *“Peştu dili veya eski adıyla Afganca ödünçleme ve alıntıların çok bol olduğu bir dildir. Hatta Hind dillerinin bir kolu olduğu sanılacak kadar Hindceden kelime, masdar yapımı ve unsur bakımından müteessir olmuştur. Yeni Farsçadan da birçok kelimeler alınmıştır”* (MEB-İA, IV-144). Arapça unsurlar genel itibariyle İslamdan sonra Peştu diline girmiştir. Peştu diliyle ilgili Batıda özellikle İngiliz ve Alman müelliflerce 19yy.'da önemli çalışmalar yapılmış ve bu dilin kelime hazinesi, gramer yapısı, akrabalıkları, deyimleri, önemli eserleri Batı ilim dünyasına kazandırılmıştır. İlk Afganca veya Peştuca gramer kitabı 1839'da hazırlanmıştır. Halk şiirleri ve folkloru derlenmiştir. Eserlerin kaynakçası için (MEB İA, 1985, IV-166-167) bakılabilir. Türkiye'de ise “Peştuca” maddeleri ve iki Afganlı tarihî şahsiyetin tanıtımı (DİB-İA: 2007, 34/254-255; MEB-İA, IV/144-145; ML, 16/25 vb), bir Türkçe-Peştuca sözlük, Peştu Dili Ve Edebiyatı ile ilgili Qoraboyev'in Peşaver'de kıssahanlığı anlattığı bir makalesi (2015, s. 23-28), bu makalenin yazarının basılmamış yüksek lisans tezinde bir alt başlık olarak kısaca ele alınması (Yücel, 2013) dışında Türkçe çalışma bulamadık. Türkiye'de Peştu Dili ve Edebiyatı ile ilgili bir bölüm bulunmamaktadır.

“Peştuca iki ana gruba ayrılmaktadır: Yûsufzaî denilen kuzey lehçesi Peşaver ve Hatak Kandehârî denilen güney lehçesi. Bunlardan j ve ş'yi bilinen ses değerleriyle ifade eden

lehçeye Hatak, g, c, z ve kh ile ifade eden lehçeye ise Yûsufzaî denilmektedir. Bu fark dilin adlandırılmasında da belirleyici olmakta ve dile Hatak lehçesini konuşanlar “Peştû”, Yûsufzaî lehçesini konuşanlar “Pehtû” adını vermektedir” (Toker, 2007, s. 255).

Bu iki lehçenin şive ve ağızlarının sayısı 20 kadardır (en.wikipedia.org). Peştucayı üç ana lehçeye ayıranlar da vardır: Pakistan'da konuşulan Kuzey Peştuca; Afganistan'da konuşulan Güney Peştuca; ve çoğunlukla yine Pakistan'da konuşulan Merkez Peştuca (www.omniglot.com). Peştuca konuşan insanlara Kuzey Afganistan'da “Pahtun”, Güney Afganistan'da “Peştun” ve Pakistandakilere Pathan veya Afgan denilir.

Peştu Edebiyatı esas itibarıyla XVI. milâdî asırda başlamıştır. Önceleri şifahî bir geleneğe sahiptir. 17yy. da Peştular'ın millî şairi ve kumandanı Hûşhâl Han Hatak'ın 16.000 beyitten ibaret Dîvân'ı Peştuca ve Farsça şiirlerini içerir, Fażnâme ve Bâznâme ise Peştuca'dır (Toker, 2007, s. 255). Ahmad Şah Baba (1723-1773) zamanından itibaren Peştuca hukuk dili olmuştur. Ahmed Şah devrinde Pir Muhammad Kakar tarafından Marifat el-Afgani (Afganca Malumatı) adıyla yazılmıştır. Ondan sonra Peştuca fiillerin olduğu ilk gramer kitabı Hindistan topraklarında Hafez Rahmatullah Khan'ın oğlu Barreitsh'in meşhur lideri Nawab Mohabat Khan'ın önderliğinde Riaz ul-Muhabbet (Sevgi Bahçesi) adıyla 1805'te yazılmıştır. Hafez Rahmat Khan'ın bir diğer oğlu Nawabullah Yar Khan Acayib-ul-Lugat (Lugat Harikaları) adıyla 1808'de Peştuca bir sözlük yazmıştır (en.wikipedia.org). 1806'da neşredilen Riaz-ul Muhabbat'den 2002 senesine kadar kaleme alınan Peştuca lugatlerden 58 adedi Zazai tarafından bir liste hâline getirilmiştir. Bu listede İngilizce, Arapça, Fransızca, Rusça, Farsça, Japonca gibi dillerle Peştuca iki veya daha fazla dilli sözlükler bulunmaktadır. Ancak herhangi bir Peştuca-Türkçe sözlük listede yoktur (zazai.ca).

Afganistan'da Dari ile birlikte ülkenin resmî dilidir. Pakistan'da Hayber-Pahtunva eyaletinin eyalet dilidir. 1896 yılında Sir Mortimer Durand tarafından İngiliz Hindinin Garb sınırı 2.430 km olarak çizildi. Ancak bu hat Beluçların ve Peştuların Afganistan, İran ve Pakistan arasında bölünmesine sebep oldu.

“Afganistan Krallığının 20. Yüzyun ilk yarısında Peştuca ile ilgili yaptığı çalışmalar Peştucayı ülkenin ilk dili haline getirmiştir. 1930'lara kadar Farsça tek resmi dildi. Farsça günümüzde halen Afganistan'ın Lingua Frankası olmaya devam etmektedir. 1930'larda ise Peştu Encumen Peştuca Cemiyeti adlı cemiyetin kurulması, Kabil Üniversitesinin 1932'de açılması ve 1937'de Peştu Tolana Peştuca Akademisi'nin yeniden şekillendirilmesinin ardından sosyal bir hareket Peştucayı hükümet, idare ve sanat dili olma yolunda itmeye başladı. 1964'te Anayasa Meclisi tarafından resmi dillerin hüviyeti tekrar teyit edildi ve Afgan Farsçası “Dari” şeklinde yeniden isimlendirildi. Afganistan'ın miili marşının güfteleri Peştucadır” (wikipedia.com).

Ancak Farsça ülkede yine eğitim ve havassın konuşmayı tercih ettiği, yazdığı ve okuduğu dil olmaya devam etmektedir. Ayrıca ülkede bulunan Özbek ve diğer Türk unsurlar da ikinci dil olarak Farsça konuşmaktadırlar.

“Peştu dilinde İran dil grubu ile Hint-Ârî ve Dravid dillerinde bulunmayan bazı

sesler yer almaktadır. Bu dil için ilk olarak çivi yazısı, ardından Fenike yazısından türetilen bir alfabe kullanılmıştır. Bugünkü Arap alfabesi kaynaklı alfabede kırk bir harf bulunmaktadır. Bunlardan Peştuca'ya ait dört ses dışında kalanlar diğer bölge dilleriyle ortaktır. Peştuca'da Farsça ve Beluçça gibi İran dillerinde bulunmayan, ancak Urduca, Hindustânî ve Pencâbî gibi Hint dillerinde yer alan çeşitli özellikler ihtiva etmektedir. Söz konusu dillerle olan benzerliklerin yanı sıra Peştuca'da tamamen kendine has bazı özellikler de vardır“ (Toker, 2007, s. 255).

Afganistan halkının üçte birini meydana getiren 4 milyon nüfuslu Afgan kabilelerinin ana dilidir (ML, 1992, 16/25). Peştuca konuşanların sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte, çoğu tahmin 45 milyon ile 55 milyon arasında değişmektedir. Peştuca, Afganistan halkının % 40 ila % 55'i (11 ila 15.4 milyon) birinci dil,% 10 ila % 28'i ise (2.8 ila 7.8 milyon kişi) ikinci dil olarak konuşmaktadır. Toplamda 19 milyon. Peştucanın Pakistan'da (nüfusun% 15'i) Federal İdareli Kabile Bölgelerinde (FATA) ve Belucistan, Mianwali, Attock, Sindh, Pencap ve Hayber Pakhtunkhwa eyaletlerinde olmak üzere yaklaşık 25 milyon konuşuru vardır. Toplamda 45 milyon civarındadır (www.omniglot.com). Aynı coğrafyalarda olmak üzere yaklaşık 45-60 milyon insan tarafından konuşulduğuna dair kaynaklar da bulunmaktadır (en.wikipedia.org).

1.2. Peştucadaki Türkçe Kelimeler

Peştucaya geçen Türkçe/Moğolca kelime ve unsurlarla ilgili dolaylı olarak tek çalışma tespit edebildiğimiz kadarıyla Doerfer'indir. Doerfer'in sözlüğünde Farsçadaki Türkçe kelimelerden Afgan diline geçenler de belirtilmiştir (1963, 1965, 1967, 1975). Ancak Karaağaç, Doerfer'in Türkçe olduğu açık olan bazı kelimelerde tereddütlü davrandığını bazı kelimeleri Türkçe olmasına rağmen başka dillere ait olarak yazdığını ve Fars dilindeki birçok Türkçe kelimenin de eserinde yer bulmadığını söylemektedir (2004, s. 19). İslam ansiklopedisi “*Bir çok Arap ve hatta bazı Türkçe kelimeler de Farsça vasıtasıyla Paştuya girmiştir*”demektedir. (MEB-İA, IV-144). Hind dilleri üzerine ilk kapsamlı çalışma olan Grierson'un Linguistic Survey of India (Hindistan'ın Dil Araştırması) çalışmasında da Peştuca yer almamaktadır (1927, vol.1 part. 1, Tanıtım sayfası). Hem Hindistan'da hem de Afganistan'da tarihte kurulan Türk devletlerinin İslam sonrası resmî devlet dilleri uzun süre Farsça olduğundan bu iddianın bir doğruluk payı vardır. Ancak Farsçadaki Türkçe unsurların geniş çaplı bir çalışmasıyla alttaki listemizin mukayese edilmesi sonrası Türkçe unsurların Peştu diline geçişine Farsçanın ne kadar tavassut ettiği aşağı yukarı ortaya konabilmektedir. Doerfer'in çalışmasındaki kelimelerle alttaki liste kıyaslandığında ise yaklaşık yarı yarıya kelimelerin ortak olduğu görülmektedir. 2013 yılında Yücel, “Pakistan'daki Urduca Ve Dört Ana Mahalli Dilin Tarihleri, Kullanım Sahaları İle Cümle Yapıları Ve Fiil Çekimlerinin Türkçeyle Mukayesesi Ve Türkçe Kelimelerinin Taranması” adlı yüksek lisans tezinde bir alt başlık olarak Peştucadaki Türkçe kelimelere dair bir liste vermiştir. Bu listede 71 kelime bulunmakta olup etimolojilerine değinilmemiş olup sadece tematik gruplandırmaya gitmiştir (s. 100-120). Bahsi geçen bu iki çalışmanın haricinde taramalarımız neticesinde başka bir çalışma tespit edemedik.

1.4. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmanın amacı; Peştu diline geçmiş olan Türkçe veya Moğolca kelimeleri Peştuca sözlüklerden bir liste hâlinde tespit edip fonetik, tematik ve morfolojik olarak tasnif etmektir. Ayrıca –varsa- Türkçe eklerle üretilen Peştuca kelimelerle Türkçe ve Moğolca kelimelere

Peştuca ek/unsurlarla üretilen kelimelerin varlığını ve miktarını tablolarla ortaya koymaktır. Çalışmada antronymiler, toponimiler, deyimler, atasözleri yer almamaktadır. Kelimelerin detaylı tahlilleri yapılmamıştır. Kelime ve dil unsurları haricinde kalan dil kalıntıları, tercüme ifadeler, doğrudan tercüme, Türkçeyle taşınan aslen Türkçe veya Moğolca olmayan kelime ve unsurlar da kapsam dışı bırakılmıştır. Bu noktada sadece birkaç örnek verilmekle iktifa edilmiştir.

Listedeki kelimelerin derlenmesinde Peştuca sözlüklerdeki kelimeler esas alınmıştır. Peştu dilinin iki eski sözlüğü, iki öğrenci sözlüğü, Peştu Akademisinin hazırladığı “Peştuca Sözlük”ün latin harfli versiyonu ve son dönemde yazılan en kapsamlı Peştuca sözlüklerden biri olan 860 sayfalık Pashtoon’un hazırladığı sözlük taranmıştır. Sözlüklerin üçü internette açık kaynaklardan diğerleri ABD ve Pakistan’dan temin edilmiştir.

Peştuca sözlüklerde Türkçe olarak verilen ancak Türkçe etimoloji sözlüklerinde Türkçe kökenli olarak gösterilmeyen kelimeler listeye dahil edilmemiştir. Taranan sözlüklerde Türkçe kökenine dair farklı etimolojik değerlendirmeler bulunan kelimelere yine Türkçe etimoloji sözlükleri esas alınarak çalışmada yer verilmiştir. Etimolojiler için; Eren’in “Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü”, Tietze’nin Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Sözlüğü I-VI, Nişanyan’ın “Sözlerin Soyağacı, Clauson’ın “Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century”, Doerfer’in “Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen I-IV” adlı eserlerinden istifade edilmiştir. Tespit edilen kelimelerin Türkçe mukabilleri DLT’den başlayarak -14 farklı olmak üzere- 46 cilt sözlük taranarak bulunmaya çalışılmıştır.

Listedeki ilk sütun Peştuca aslî imlâları gösterirken ikinci sütun Türkçe okunuşları göstermektedir. Üçüncü sütunda Peştuca kaynaklar, dördüncü sütunda Türkçe mukabili kaynaklar, beşinci sütunda morfolojik, altıncı sütunda tematik ve yedinci sütunda fonetik değerlendirmeler gösterilmektedir. Liste, Peştu dili alfabetik sırasına göre hazırlanmıştır.

Kısaltmalar

Redhouse An English and Turkish Dictionary	ETDR	Gerhard Doerfer	GD
Çağatai ve Türkî-i Osmanî Derleme Sözlüğü	LÇ	Andreas Tietze	AT
Dictionarie Turk Oriental	DS	Hasan Eren	HE
Dict. of the Pukhto or Pukhto Lang. Bellew	DTO	TDV İslam Ansiklopedisi	TDVİA
Divan-i Lugatit Türk	DPPL	Sir Gerard Clauson	CEAT
İbn-ü Mühenna Lugati	DLT	Okyanus Ansiklopedik Sözlük	OAS
Kamus-i Turki	İML	Ötüken Türkçe Sözlük	ÖTS
Lehçe-i Osmani	KT	Sevan Nişanyan	SN
Lugat-i Naci	LO	Urduca	U
Mod Words English-Pashtu Dictionary	LN	Arapça	A
Pakhto-İnglisi Qamoos	MWEP	Sindice	S
Türkçe Sözlük TDK	PIQ	Peştuca	PŞ
Urdu-Türkçe Sözlük	TS	Farsça	F
Uzbek Tilining Izaxli Lugati	UTS	İtalyanca	İt
Pashto –English Dictionary	OTİL	Hintçe	H
	PED	Fransızca	Fr

English-Pashto Pashto-English Dictionary	EPPED	Moğolca	Mğ
Pashto –English Dictionary	PEDA	Yunanca	Y

2. Bulgu ve Yorumlar

2.1. Kelime Listesi

Pş Aslı	TR İmlâsı	Peştuca Kaynaklar	Türkçe Mukabiller	M	T	F
Türkçe Kelimeler						
پښتو	Îlâk	Yaylak PED, 853	(پښتو) Yaylak, yaz geçirililen yüksek yer ETDR, 1132; (پښتو) yayla DTO, 542; yaylak.. OTİL-2, 476; İML, 88; yayla mahali.. LÇ, 302; (پښتو) yayın çıkılıp ikamet olunan yüksek ve serin yer.. KT, 1540; TaS-6, 4445; (پښتو) LO-2, 1236; TS, 2152; (yaylâg) DLT, 678; CEAT, 981; HE, 446	1	12	1
پښتو	Îlâkî	Yaylağa dair. PED, 71		3	12	1
پښتو	Îlâkî_hona	Yaylak ev, yazlık ev. PED, 71		3	12	1
پښتو	آفیمچی Afimçî	Afyonkeş PED, 4-41;	Afyonkeş, afyoncu. OAS-1, 25	2	8	1
پښتو	آپیمچی Apimçî	Afyonkeş DPPLA, 40				
پښتو	اتراغ Utrâg	Durma, eğlenme, dinlenme.. PED, 4; PED, 59	1. Oturulacak yer veya şey. 2. Tahtadan alçak iskemle. TS, 1520; DTO, 41; (پښتو) KT, 187; LO-1, 178; (پښتو) LÇ, 24; AT-6, 178; GD-2, 8	1	14	1
پښتو	اتراق Utrâk					
پښتو	اچاع Ucâ'	Ocak PED, 7	(پښتو) Ateş yakma yeri, baca ETDR, 500; (پښتو) Ocak, ateş yakma yeri.. LO-1, 167; evde yemek pişirme yeri.. DTO, 47; (پښتو) Ocak.. LÇ, 26; (پښتو) ateş yakılan yer.. KT, 190; UTS, 26; Ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma gibi amaçlarla kullanılan yer. TS, 1488; (oçaq) DLT, 351; AT-6, 105; GD-2, 10	1	12	2
پښتو	اچار Açâr	Turşu PED, 9; PEDA, 11	LÇ, 6 اچار, اچار İştihâ açmaya mahsus turşu vesaire KT, 22; bir çeşit sirke turşusu UTS, 16, F; iştah açmak için yemekten önce içilen alkollü içki, aperitif. TS, 10; turşu, aperitif AT-1, 21; GD-2, 14	1	3	2
پښتو	ادارېچي İdâreçî	1.İdareci, müdür. 2.lider, rehber PED, 15	İdare eden, yöneten kimse; ülkenin yönetimiyle ilgili görevli. OAS-4, 1165	2	2	2
پښتو	ارتباطچي İrtibatçî	Askerî haberci, ulak PED, 18	İrtibat subayı. OAS-4, 1237	2	9	2

اردو Urdu	Ordu PED, 19; Orduca PEDA, 15; ordu, ordugâh EPPED, 182	Kamp, ordu ETDR, 448; ordu, ceşş.. LO-1, 164; اوردو kraliyet ordusu, ordu DTO, 54; hükümdarın yurdu ve durağı İML, 53; اوردو askerin konduğu mahal.. LÇ, 29; asker, ceşş.. KT, 89; OK, 15; UTS, 30; Bir devletin silâhlı kuvvetlerinin tümü TS, 1508; vurdu, dövdü.. DLT, 622; CEAT, 203; OAS-7, 2179; AT-6, 158; GD-2, 32	1	4	2
اردو گاه Urdugâh	Ordugah PED, 19	Askerî birliklerin dinlenmesi için genellikle düşman teması dışında bulunan bölgeler-de önceden seçilmiş yerlere verilen ad. OAS-7, 2181	3	4	2
اردو قول Kûl ordu	Askeri birlik PED, 554; askeri birlik PEDA, 454	Ordu kanadı. GD-1, 438	1	4	2
ارمغان Armağan	Armağan, yadigâr PED, 20; hediye, müjde PEDA, 16	Armağan, hediye, ödül TS-1, 145; ETDR, 450; LN, 20, F; LÇ, 10; ارمغان KT, 30; R-1, 339; UTS, 30, F; Başarılı bir seferden dönen birisinin yakınlarına verdiği hediye, ödül DLT, 149; AT-1; 123, ?; HE, 18; CEAT, 232; GD-2, 45	1	14	2
اوماچ Omâç	Un çorbası PEDA, 457; اوماچ yeşillikli yumurta omleti. PED, 48	1. Elle ufalanmış hamurdan yapılan çorba. 2..3. Kavrulmamış buğday unundan yapılan pelte koyuluğunda bir yemek. 4. Parçalanmış yufka ekmeğini yağda kızartarak yapılan, istenirse üstüne yoğurt dökülen çoban yemeği. 5. Ekmek, yağ ve pekmez karıştırılarak yapılan yemek. 6. Unu suyla karıştırarak yapılan hayvan yemi..7.. DS-9, 3268; helva, un çorbası.. AT-6, 148; GD-2, 123	1	3	2
اوزبک Uzbek	Özbek PED, 24	özbek halkı.. OTİL-2, 495; اوزبک müstakil emir demek olub.. KT, 202; TS, 1554	1	7	2
آس As	Ermin PED, 25	Yırtıcı bir hayvan İML, 11; kakum.. LÇ, 12; KT, 33; LO-1, 31; ümit, güven UTS,18, H; TS, 127; HE, 20	1	11	2
استثمارچی İstişmarçî	Menfaatçi, sömürücü PED, 26; PEDA, 19	1. Değerlendiren, değer biçen. 2.Gümrüğe gelen eşyaya kıymet takdir eden kimse. 3. Muhammin OAS-4, 1253	2	9	2
استحکامچی İstihkâmçî	İstihkamcı PED, 27; PEDA, 19	İstihkâm sınıfından kıta, subay ve erler. OAS-4, 1250	2	4	2
استعمارچی İsti'mârçî	Sömürgeci PED, 29; PEDA, 20		2	8	2

آش Aş	Erişte, turta PED, 5	Pişirilerek hazırlanan yemek TS-1, 149; yemek ETDR, 461; LN, 8, F; aş, yemek.. LO-1, 31; OTİL-1, 264, 554; yenecek şey İML, 12; LÇ, 13; KT, 33; TaS-1, 254, F; اش DTO, 22; OK, 10; UTS,18, F; TS, 135; DLT, 155; HE, 23, ?; GD-2, 59	1	3	2
اشاره چي İşâreçî	İşaretçi PED, 32	İşaretleyici, 1. işaret koymaya yarayan veya işaret koyan. 2.. OAS-4, 1262	2	9	2
اطاق Utaq	Otak, oda PED, 35	Büyük çadır ETDR, 499; اوتاق oturacak yer, oda, çadır.. LO-1, 7; tente, oturulan yer.. DTO, 4; İML, 54; اوتاق oturulan veya ateş yakılan yer.. KT, 185; çadır.. TaS-5, 3022; otağ Büyük ve süslü çadır. TS, 1518; اوتاق LÇ, 24; UTS, 25; otâg DLT, 364; CEAT, 46; çadır DS-9, 3292; AT-6, 172; GD-2, 66	1	12	2
اعتبارليک İ'tibârlık	İcazetname, teminat mektubu, diplomatik itibar.. PED, 36; kimlik, hüviyet PED, 25	Teminat mektubu.. OAS-4, 1274	2	2	2
اكا Aka	Amca DPPL, 5; 1.Amca. 2.Yaşı büyük, yetişkin kimse PED, 42; Amca PED, 28; amca EPPED, 184	.. Büyük kardeş, ağabey TS-1, 51; ağa, sultan yaveri DTO, 27, 28; abi.. OTİL-1, 35; büyük birader.. LÇ, 17; İran Türkleri beyninde "ağa" yerine isti'mal olub, ancak orada ulemaya dahi ıtlak olunur KT, 43; TaS 1, 25; R-1, 96; ETDR, 475; hekim, sahip, koca,eş UTS,19; TS, 46; büyük erkek kardeş DS-12,4406; süt kardeş. GD-2, 154	1	1	2
آق Ak	1. Ak. 2. Bazı coğrafya terimlerinde kullanılır "aktepe" gibi PED, 41	Ak OTİL-1, 557; Ak, beyaz.. ETDR, 475; İML, 8; (آق LO-1, 44; (آغ Ak LÇ, 14; آق KT, 43; R-1, 88; TS, 46; DLT, 146; AT-1, 49; GD-2, 84	1	12	2
آل Âl	Kızıl, kırmızı PED, 44	Kanın rengi, kızıl, kırmızı.. TS-1, 69; kızıl, kırmızı ETDR, 481; LN, 11, F; parlak kızıl LO-1, 52; OTİL-1, 528; kül renkli at. İML, 9; koyu penbe rengi.. LÇ, 17; koyu ve parlak penbe KT, 47; UTS,19; TS, 62; ..olan turuncu renkte, ipekli süslü bir kumaş. Turuncu renge de âl denir. DLT, 137; CEAT, 120; AT-1, 61; GD-2, 93	1	14	2
الارغه Alarğa	Ala karga, alaca karga?, şahin. PED, 44		1	11	1
الچه Alaça	Alaca. PED, 45	Karışık renkli. AT-1, 64; KT,	1	14	1

		48; OAS-1, 61; GD-2, 102			
Elçi, ایلچی İlçi	Elçi MWEP, 108; 1.Elçi. 2.Haberci PED, 71; PED, 48	Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir. TS-1, 695; büyükelçi, temsilci ETDR, 518; elçi, yalvaç.. LO-1, 116; elçi, sefir DTO, 130; diplomatların en yüksek mertebesi.. OTİL-2, 445; ایلچی LÇ, 58; KT, 247; TS, 621; ilçi DS-7, 2518; AT-1, 641, Mğ; CEAT, 129; GD-2, 203	1	2	2
İlçi garî ایلچی گری Ulus, الس Ülus	Elçilik, sefirlik. DPPLA, 43 Ulus, halk.. DPPL, 5; PED, 45; EPPED, 184	Büyük, kudretli.. OTİL-2, 278; DTO, 79; ulus Vilayet, ülke İML, 50; اولوس LO-1, 396; اولوس aşiretin büyüğü.. LÇ, 40; اولوس kavim ümmet.. KT, 223; DTO, 79; millet TS, 2033; ulus oymak, budun, topluluk DS-9, 3279; aşiret, kavim DS-11, 4035; CEAT, 152; HE, 422	1	9	2
Efğân ulus Alûç	Afgan halkı. PED, 41 Mürdüm eriği PED, 6	Bir ağaç ve onun yenen meyvesi AT-1, 152; HE, 8, ?; Gülgiller familyasından.. meyvesi kırmızı, siyah ve sarıdır. OAS-1, 6; TBAS, 29	3	8	2
Anâ انا	Anne veya baba tarafından nine DPPL, 6; nine PED, 34; EPPED, 185, F; 1.Nine. 2. Büyüme, yetişme (kız). 3. Ahlâklı olma, ahlâklı büyüme. PED, 51	Çocuğu olan kadın, anne TS-1, 102; Anne, ETDR, 491; anne, mader.. LO-1, 63; anne.. DTO, 37; ana.. OTİL-1, 537; İML, 10; آنه KT, 57; ana TaS-1, 1; R-1 226; LÇ, 22; sûtanne UTS, 40, U; TS, 92; DLT, 142; CEAT, 169; AT-1, 94; GD-2, 130	1	1	2
Anâ valî اناوالی	Ailede ninelik makamı. PED, 52		3	1	2
İngah انگه	Düğünde veya bir gün sonrasına kadar geline refakat eden kadın. DPPL, 6; EPPED, 185; PED, 72	üvegi ,Ana makamında آنکا mader daye LÇ, 22; dadı, sûtanne UTS, 42	1	8	1
Utû اوتو Ütû اوتو	Ütü PED, 60; Elbise MWEP, 90; PED, 42	(ETDR, 499; اوتو) (utug) DLT, 642; iti ütû DS-7, 2568; HE, 428; GD-2, 9	1	5	2
Berkî utu اوتو Utu kol اوتو كول	Elektirikli ütû. PED, 60 Ütülemek. PED, 60		3	5	2
			3	14	2

اوتاق Ûtâq	Otak, oda PED, 65	Büyük çadır ETDR, 499; اوتاق oturacak yer, oda, çadır.. LO-1, 7; tente, oturulan yer.. DTO, 4; İML, 54; اوتاق oturulan veya ateş yakılan yer.. KT, 185; çadır.. TaS-5, 3022; otağ Büyük ve süslü çadır. TS, 1518; اوتاق LÇ, 24; UTS, 25; otâg DLT, 364; CEAT, 46; çadır DS-9, 3292; AT-6, 172	1	12	2
اولچك Ûlçek	Kelepçe PEDA, 45	(Elcek) Bazı iş aletlerinin tutacak yeri AT-1, 707	1	14	1
اون Ûn	Yün, iplik	Kuş tüyü İML, 93; (کون koyun tüyü.. KT, 1565; yün UTS, 43, H; yün TS, 2208; GD-4, 227	1	14	1
ایشیک آغاسی İşik ağası	Merasim tertibatçısı PED, 70	Eşik ağası GD-2, 183; TDVİA-11, 462	1	9	2
ایبک Aybek	Aybek. PED, 68	Aybek, ağa, zengin, mal sahibi. GD-2, 173	1	2	2
بابا, بابا, بابو Bâbâ, bâbô	Baba, efendi, büyüklere saygı ifadesi, torunların dedelere hitabı. DPPL, 9; 1.Baba. 2.Dede. PED, 72; dede PEDA, 49; EPPED, 188	Çocuğu olmuş erkek.. TS-1, 187; baba ETDR, 521; LN, 143, F; baba, valid.. LO-1, 225; OTİL-1, 166; LÇ, 66; KT, 257; TaS-1, 270, F; UTS, 47, U; TS, 171; AT-1, 176; Gd-2, 228	1	1	1
باباجی Babacî	Dede PED, 72		3	1	2
بابائی Babai	Babalık. PED, 72		3	1	2
بابک, بابکو Bâbek, bâbko	Baba. PED, 72		3	1	1
بابو Bâbo	1.İşçi, memur. 2.Asil adam. PED, 72		1	8	1
بابو لاله Bâbulâla	Düğün ağıtçısı. PED, 72		3	8	1
باتور Bâtur	Bahadırın bozulmuşu DPPL, 9; cesur.. PEDA, 49; cesur, kartal EPPED, 188, F; 1.Yiğit. 2.Kahraman, cesur. 3.Batur. PED, 73	Yaşayan diyalektlerde batır ~ batur olarak kullanılır. HE, 33, T/Mğ?	1	8	2
بابی Bacî	Abla	Abla, büyük kız kardeş.. TS-1, 191; bacı, hanım ETDR, 522; büyük hemşire, abla.. LO-1, 229; abla, yaşlı kadın DTO, 145; LÇ, 67; KT, 259; TaS-1, 362; UTS, 48; TS, 174; GD- 2, 231; AT-1, 179; GD-2, 231	1	1	2
باقلاوا Baqlava	Baklava	Çok ince yufkadan arasına kaymak, fıstık, ceviz, badem gibi şeyler konulan tatlı. TS-1, 205; باقلوا baklava.. ETDR, 540; ..kesilmiş tatlı hamur LO-1, 246; TaS-1, 384; KT, 272; TS, 188; DS-9, 3381; AT-1, 192; GD-2, 255	1	3	2
بالکە چی Balkeçi	Mürîd. PED, 78		2	8	2
باندېچى Bandedçi	1.Dağ kulübesinde yaşayan kişi. 2. Köylü, çiftçi. PED, 78		2	8	2

بانديچي Bandeçi	1. Kırdı yaşayan kişi. 2. Yazlıkçı. PED, 78		2	8	2
ببو Bebu	Anne veya yaşlı kadın. PED, 80		1	1	1
بهری اوردو Bahrî urdu	Deniz ordusu PED, 19	Bahriyye, deniz kuvvetleri. AT-1, 263	3	4	2
برمه Barma	Delik açmaya yarar bir alet, burgu DPPL, 13; burgu, kuyu açmaya yarar alet PED, 89; PEDA, 66	Burma, Burgulu alet İğdiş etme.. TaS-1, 709 burmak işi..TS, 328; (delik açmaya yarar alet بورغو) DTO, 166; Burgu, vida ETDR, 545; (burma) burmak TaS-1, 709	1	14	2
برغو Bargû	1.Burgu. 2.Süngü. PED, 88	Delik açmaya yarar alet. AT-1, 329; GD-2, 286	1	14	1
بهری اوردو Berrî urdu	Kara ordusu PED, 19	Kara, asâkir-i berriyye KT, 291	3	4	2
بوزه Bûza	Mayalanmış likör DPPL, 16; F; 1.Mayalı içecek. 2.Ekşimiş yiyecek. DEP, 103	Boza. GD-2, 337; AT-1, 307, T/F?			
بشقاب Buşkâb	Tabak PED, 93	Tabak, tepsi vb GD-2, 292	1	3	2
بندوق Bandûk	Tüfek. DPPL, 15	Tüfenk LO-2, 940; tüfeng.. LÇ, 75	1	6	2
بورغو Burğu	Sigara piposu PED, 102; burgu PEDA, 64-79	Dönerek tahta vs delmeye yarar alet.. KT, 309; AT-1, 329	1	5	2
بوغمه , Buğma	Boğaz iltihabı, ödem PED, 103; difteri PEDA, 79	(Boğmaca) Boğaz hastalığı AT-1, 365; GD-2, 345	1	15	1
بوغموره Buğmûra	Bir tür ziynet eşyası. DPPL, 16, H	Bulaki, buruna takılan ziynet.. OTİL-1, 148; haşarı at.. İML, 22; burun kanadı LÇ, 223; kaynak, pınar TS, 321; Sırtı geniş at DLT, 204; GD-2, 312	1	10	2
بخه Buzhah	1.Küçük bez. 2.Eşya kabı. DPPL, 11; بچه PED , 94	İçine çamaşır, elbise vs şeyler koyup sarmaya yarayan dört köşe kumaş.TS-1, 323; بوغچه dört köşe mendil.. ETDR, 547; LO-1, 307; OTİL-1, 143; KT, 315; TaS-1, 634; TS, 294; AT-1, 294, F; HE, 56	1	5	1
بکاول Bekâvel	Aşçı, gözetici. DPPL, 14, F; aşçı PED, 95; EPPED, 193, F	(Türkçede çeşnigir بکاول) LO-1, 311; çeşnicibaşı DTO, 158; OTİL-1, 74; çeşnigir, divan beyi.. LÇ, 75; GD-2, 301	1	9	2
بلغار Bulğâr	Bulgar. PED, 96	(بلغاری) Bir cins Rus derisi.. ETDR, 541 Tabaklanmış deri DTO, 176; bir Türk kavmi.. LO-1, 316; ..telatine (deri) dahi ıtlak olunur LÇ, 85; TS, 323; Herkes-ce bilmen bir Turk kenti DLT, 205; esasen Erdel dağları cihetin-de sakin akvam tatariyyeden iken b'dehu Rumeli.. KT, 302; Bulgar milleti AT-1, 323; HE, 63	1	7	2
بندوق Bandûk	Tüfek. PED, 98	(Tüfenk LO-2, 940; tüfeng.. LÇ, 75)	1	6	2

Butî	Deve yavrusu. PED, 101	Çocuk, hayvan yavrusu.. DTO, 160; OTİL-1, 165; yavru, bala.. LÇ, 76; botu Deve yavrusu. DLT, 198; GD-2, 328	1	11	2
Bîbî	Evli kadın, abla. DPPL, 17, H; PED, 105	Babanın kız kardeşi, hala. TS-1, 289; hanım, nikahlı hanım DTO, 181; nine.. OTİL-1, 110; nene, büyük valide, hanım efendi.. LÇ, 88; hanım, hanım efendi TaS-1, 543; babanın kız kardeşi, hala TS, 262; GD-2, 379	1	1	2
Bayrağvala	Bayraktar PED, 111	Bahadırlık.. OTİL-1, 90; bahadırlık KT, 326; bahadırlık TS, 182	3	4	2
Bayrağ, Beyrağ	Bayrak MWEP, 61; DPPL, 18, A; bayrak, afiş, işaret afişi PED, 110; PEDA, 82; EPPED, 197, A	Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dik dörtgen biçiminde kumaş. TS-1, 249; bayrak, sancak ETDR, 551; küçük bayrak DTO, 183; bayrak.. OTİL-1, 73; LÇ, 90; KT, 278; TS, 227; GD-2, 385; AT-1, 223	1	2	2
Beg	Bey PED, 113	..Eş, koca, zengin ve ileri gelen kimse, bay. TS-1, 279; şehzade, paşazade, vali.. ETDR, 540; LÇ, 93; KT, 297; küçük devlet başkanı.. TaS-1, 479; DTO, 158; TS, 232; DLT, 180; AT-1, 231; GD-2, 389	1	1	2
Begum	Begum, Hanım PED, 113; PEDA, 84	Hint prenseslerine verilen unvan. TS-1, 255; hanım, hanım sultan DTO, 192; LÇ, 93; TS, 232; AT-1, 231; GD-2, 411	1	1	2
Peşkâb	Tepsi, masa örtüsü veya yer bezi. DPPL, 24; PED, 140	Tabak, tepsi vb GD-2, 292	3	5	2
Propagandçi	Propagandacı. PED, 132		2	9	2
Postabaşı	Gümük ve posta şefi PED, 154		2	9	1
Postînçi	Postçu, derici PED, 154	Postin OAS-7, 2365	2	9	2
Tâmâçah	(Tabanca MWEP, 137; tabanca, tokat.. DPPL, 38, A; PED, 203; tabanca PEDA, 140; EPPED, 217	(Tabanca ETDR, 796; tabanca KT, 856; tabanca.. OTİL-2, 252; TS, 1879; HE, 391; GD-3, 339	1	6	1
Tamâçâ					
Tapânça					
Taq	Tek, çift olmayan, eşsiz. PED, 171	Tek, yalnız, ıssız. SN	1	14	1
Tebliğçi	Propogandacı PED, 174	Tebliğ KT, 378; OAS-9, 2796	3	9	2
Tupengçe	Tüfenk DPPL, 40, F; PED, 198	Tüfek ETDR, 593	3	6	2
Tupengsâz	Tüfenk ustası PED, 198	Tüfekçi.. OAS-9, 2916; (Tüfengçi) Tüfeng imal eden san'atci. KT, 323	3	9	2

توپک , تفنگ.. Tufeng.. تتر, تاتار Tatar Tâtâr	Tüfek. DPPL, 40; MWEP, 166; PED, 198; EPPED, 216 Tatar PED, 175; PEDA, 135	Top dışı silah..ETDR, 593; تفنگ 1 Tüfek KT, 422: TS, 2016, F Ulak, Tatar ETDR, 566; Moğol 1 tavayifin-den bir küçük aşiret.. LO-1, 381; Tatar halkı OTİL-2, 133; LÇ, 98; mektub nakleden seri-ul hareke sâ'i.. KT, 370; TS, 1918; bir Türk kavmi DLT, 540; postacı DS-10, 3842	6	2	1
ترخان Turhân	Eskiden vergiden ve gümrükten muaf kişi PED, 183; PEDA, 147; EPPED, 214	(ترخان Bir türk kabilesi.. DTO, 213; (ترخان sultan akımı.. DTO, 318; (ترخان) kadim Türk uluslarında imtiyazlı ve tekalifden ma'fu olan ayan-i agâvât LO-1, 396; (ترخان) ..imtiyazlı kimse.. LÇ, 108; mükellefatdan muaf ve mumtaz berayadan bulunan asil ve şerif kimse KT, 881; GD-2, 460	1	8	2
ترمچی , ترنگچی Turumçî Turungçî ترمچی Turumçî ترک Turk	Trampetçi, borazancı PED, 185 Trampetçi, çalgıcı PED, 494 1. Turk. 2. Soyguncu. 3. Genç ve yakışıklı erkek. DPPL, 35, F; 1.Türkçe konuşan. 2.Türk. 3.Asker. 4.Yakışıklı genç. PED, 184	Trampetçi, trampet çalan. OAS- 9, 2899 Bir Asya eyaleti ETDR, 582; Zamme ile asl olan kadim üç sülalenin biri..LO-1, 394; yiğit, cesur DTO, 213; türk milleti.. OTİL-2, 225; ..Nuh'un üç oğlundan Yafes'e işaretidir ki.. LÇ, 108; asya kıtasında şimal garbi cihetinde müteşir bir büyük ümmet.. KT, 399; OK, 17; TS, 2020; DLT, 606; GD-2, 483; CEAT, 537	3	9	2
ترکمان Turkman	Türkmen PED, 185; PEDA, 148	Türk ümmeti şu'abatından bir büyük kavm ki esaseen köçebe halinde yaşayub.. KT, 399; LÇ, 108; TS, 2021; DLT, 607; GD- 2, 498	1	7	2
ترکمانی Turkmanî ترکمانه Turkmane ترکه Turke	Türkmen insanı. PED, 185 Türkmen kadını. PED, 185 1. Türk kadını. 2. Sevgili, maşuk, mahbûb. PED, 185; güzeli kız PEDA, 148		3	7	2
ترکی Turkî	1. Türke ait. 2.Türk PED, 185; PEDA, 148; Türk insanı. PIQ, 112	Türk insanı.. ETDR, 582, Ar; türk ümmetine veya lisanını mensub KT, 400; 1.türkle ilgili, 2.Türkçe TS, 2021	3	7	2
تسمه Tasmah	Tasma, kemer MWEP,167; DPPL, 37, H; 1.Deri kemer. 2.Kayış PED, 191; kayış, sırım, kemer PEDA, 148	Tutma veya bağlamaya yarar şerit, ip. ETDR, 794; deri kemer.. DTO, 216; deri kayış, kemer.. OTİL-2, 132, F; تاسمه kolan kayışı.. (LÇ, 100; dilinmiş kayış TaS-5, 3767; تاسمه KT, 884; تاسمه LO-1, 383; TS, 1913; bel kemeri, takunya kayışı.. DS-	1	5	2

		10, 3818; HE, 396, Mg; GD-1, 245			
تسکیره چي Teskereçi	Hastane bakıcısı, tıbbi müstahdem PED, 191	1. Teskere taşıyan kimse; 2. Yaralıları taşımakla görevli teskere servisinde çalışan kimse, OAS-9, 2840	3	9	2
تغمة Tağma	Nişan, madalya, ünvan. DPPL, 37, A; EPPED, 216	Bir şeyin üzerine bir nişan, bir işaret basmaya yarayan araç.. TS, 470; mühür.. تمغا ETDR, 602; altından sultam mührü.. DTO, 31; تمغا sultan mührü, imza.. DTO, 217; mallar üzerine vurulan işaret.. OTİL-2, 115; mühür ve nişan İML, 68; LO-2, 755; LÇ, 111; KT, 438; nişan, alamet.. TaS-5, 3710; AT-1, 488; GD-2, 554; CEAT, 304	1	2	1
توکمه Tukmeh, دوکمه Dugme	Düğme MWEP, 19; DPPL, 38, H; 1. Düğme. 2. buton PED, 353; EPPED, 217, F	(دوکمه) Düğme, döküm ETDR, 697; LN, 283, F; دوکمه Düğme DTO, 241; düğme.. OTİL-2, 217; İML, 77; دوکمه LÇ, 124; دوکمه Düğme KT, 631; TaS-5, 3867; دوکمه LO-1, 585; TS, 583; DLT, 602; AT-1, 604; CEAT, 482; GD-3, 202	1	10	2
تکه Taka	Teke PED, 200	keçinin erkeği.. OTİL-2, 108; teke DTO, 217; ETDR, 599; keçi erkeği.. LO-1, 404; LN, 274, F; teke.. LÇ, 110; KT, 432; İML, 70; TS, 1935; GD-2, 528	1	11	2
تکه Tike	Parça PED, 200; PEDA, 159	(تیکه) Parça, lime. Sıfat gibi de kullanılabir. KT, 457; (tike) ekmek, peynir vb.nde parça, lokma, dilim TS, 1982; (tilge) DLT, 569; dike (I). (tike): Kuşbaşı büyüklüğün-deki et parçası. TaS-2, 1142; (diki) et parçası DS-4, 1486; (tike..) parça, lokma, dilim (genellikle et, ekmek, peynir vb için) DS-19, 3929; HE, 408; GD-2, 530	1	3	2
تلاش Telâş	Gayret, uğraş, arama.. DPPL, 32, F; PEDA, 160; EPPED, 217, F; PED, 201	Acele, telaş ETDR, 599; تلاش acele, halecan.. LO-1, 384; müca-dele, çaba.. DTO, 202; تلاش telaş, halecan.. LÇ, 102; acele etmek.. KT, 433; TS, 1941, F; GD-2, 541; SN, A; .galiba Türkçe "te-laş" başka ve arabi "telaşi" başka olup..telaş eden manasıyla kulla-nılıyor KT, 1283, A	1	14	2
تلاشی Telâşî	Arama. PED, 201		3	14	2

تلفونچی Telfonçı	Telefoncu PEDA, 161	1.Telefon düzeni kuran veya telefon onaran kimse; 2.Santral memuru, santralci: Telefoncu kız, OAS-9, 2812	3	9	2
تلگرافچی Telgrafçı	Telgrafçı PED, 202; PEDA, 161	Telgraf görevlisi OAS-9, 2815	3	9	2
تماشاچی Temâşâçı	Ortalığı karıştıran kişi MWEP, 192; gösterici, temaşacı PED, 203; PEDA, 162	(temâşâ-ger) Seyirci. OAS-9, 2818	3	8	2
түмен Tumen	Tümen, asker, bölük, 20.. DPPL, 39, F; 1.Bir kabile adı. 2.Kalabalık, yığın. 3.Bölük bölük. 4.Parada 20. PED. 205	(түман On bin kişilik bölük ETDR, 610, F; түман on bin.. LÇ, 126; 10 bin, pek çok, fırka TaS-5, 3870; түман KT, 454; LO-1, 416; OK, 17; TS, 2018; bir şeyin çok olanı DLT, 603; CEAT, 507; GD-2, 632	1	4	2
танбурچی Tanburçı	1.Tambur sanatçısı. 2.Tanbur çalan kişi PED, 205; PEDA, 164	(танбур) tanbure denilen çalgıyı yapan adam KT, 887; tanbur çalan.. OTİL-2, 116; TS, 1897	3	9	2
торба Torba	At burunluğu, heybe, dilenci torbası DPPL, 39, Pş	Çanta ETDR, 607; торба Kıldan olmayan küçük çuval KT, 895; торба LO-2, 778; TS, 1996; OAS-9, 2891; GD-2, 592	1	5	2
топ Top	Top, sıçrama MWEP,10; DPPL, 40; PED, 209; PEDA, 167; EPPED, 219	Top ETDR, 802; топ top.. LO-2, 769; топ top.. DTO, 220; топ.. OTİL-2, 250; yuvarlak ve mecmu' olan şeyler.. LÇ, 112; топ top.. KT, 888; TS, 1990; GD-2, 596; OAS-9, 2881	1	6	2
топ Top	Parça, adet, yığın tekstil PED, 209; PEDA, 167	..5.Kumaş, kâğıt gibi şeylerin belli miktar-daki bağı. OAS-9, 2881	1	5	2
топ بازی Top bâzî	Top oyunu PED, 209; PEDA, 167		3	8	2
топ خانه Tophâneh	Tophane PED, 209; PEDA, 167	(топخانه Tophane ETDR, 802; топчу askerinin idare-i merkeziyesi.. LO-2, 770; cephe, tophane OTİL-2, 252; топخانه tophane.. KT, 889; TS, 1991; OAS-9, 2884	3	12	2
топ سازی Tup sazi	Top imali. PED, 209		3	14	2
топچی Topçı	Topçu PED, 209; PEDA, 167	(топچی) Topçu ETDR, 802; топчу askeri LO-2, 770; топчу askeri.. OTİL-2, 252; топчу topu kullanan asker.. KT, 889; TS, 1991; GD-2, 603; OAS-9, 2884	1	4	2
түпек Tûpek	Tüfek, küçük top MWEP,167; EPPED, 219; PED, 209	Top dışı silah..ETDR, 593; түпек KT, 422: TS, 2016, F; SN,?	1	6	2
түпекчү Tûpekçü	Tüfekçi PED, 209		3	4	2
туфенг Tufeng	Tüfek. PED, 198		1	6	2
туфенг Tufeng	Ufak tüfek; tabanca. PED,		3	6	2

	198			
تۇفەنگ سازى Tufeng	Tüfek imali. PED, 198		3	6 2
تۈپەك لىچ Tupek liç	Dipçik. PED, 209		3	6 2
تۈپەك گىرى Tupek giri	Tüfekçilik PED, 229		3	9 2
تۈپەكچى Tupekçi	Tüfekçi PED, 229	Tüfekçi. GD-2, 449	1	9 2
تۇرە Tûrân	Turan PED, 210; PED, 169	Eski İraniler tarafından Türkistan ve Tataristan cihetlerine verilen isim LN, 296, F; kadimde dağlık.. LO-1, 412; Türkistan dağlığı.. LÇ, 115; KT, 449; TS, 2008, F	1	12 2
تۇرە Tura	1.Kılıç. 2.Bakır para, yarım anna. DPPL, 40, Pş	Kale İML, 76; kraliyet ailesi DTO, 224, kanun, nizam KT, 449; hanzade, bekdade.; LÇ, 115; töre Bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimleri- nin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü. TS, 2000	1	6 2
توش خانە Toşhâneh	Yüklük, elbise dolabı PED, 213	Döşek ve diğer serilen şeylerin muhafaza adıldığı yer DTO, 234; emir ve vukelanın hil'at hanesi.. LÇ, 119	3	12 1
تۈشەك Tûşek	Döşek MWEP, 105; DPPL, 40, F; PED, 170; 1.Döşek.	Döşek. TS-1, 636; دوشەك Döşek ETDR, 696; döşek, serilen şey..DTO, 234; OTİL-2, 256; İML, 75; LÇ, 119; TaS-5, 3844, F; دوشەك KT, 626; دوشەك LO-1, 583; TS, 570; DLT, 587; AT-1, 589; CEAT, 563; GD-2, 617	1	5 2
تۈشەك Tuşke	2.Katlanabilir kilim PED, 213; EPPED, 219, F	Hotaz ve at kuyruğundan sancak ucuna ve miğfer depesine takılan tereke.. LO-2, 784; sancak ve bayrak ucuna takılan tüy.. LÇ, 120; paşalara rütbelerine göre 1, 2 ve 3 adedinde olarak verilen at kılından sorguç KT, 452, F; TaS-5, 3847; تۈگ ETDR, 608; TS, 2005; tûg DLT, 588; CEAT, 464; GD-2, 618	1	2 2
تۈگ Tûğ	Tuğ, bayrak. DPPL, 40; bayrak.. PED, 213/496; PED, 171; EPPED, 219, F			
تۈگ Tûğ				
تۈتۈكە چى Tutkaçi	Çırak, şakirt, hekim yamağı. PED, 229		2	9 2
بەشە چى Cârçi başî	Baş tellal PED, 235		2	9 2
جەزەيلىچى Cezâyilçi	Silahşör, Tüfek kuşanmış asker PED, 241		2	4 2
جىغە Cîğah	1.Başlığa takılan değerli bir ziynet, sorguç. 2.Kuş ibiği PED, 253; taç PED, 135	Hakana mahsus sorguç şahı.. LO-1, 437; جەگە hakanlara mahsus taç, sorguç şahı LÇ, 140; جىغا sorguç, çelenk.. KT, 477; DTO, 306; GD-3, 9	1	10 2
جۈگە Cûğa				
چارۈگە Çârûğa	Çarık PED, 212; PED, 255	Köylülerin giydiği ayakkabı ki.. KT, 498; GD-3, 23; AT-1, 412	1	10 2

چاڭ. Çâğ چاق Çâk	Sağlam, zinde..DPPL, 54, Pş; 1.Zinde. 2.Şişman, obez. 3.Hareketli. PED, 255; Şişman, obez PED, 212; EPPED, 233	Sağlıklı, zinde.. DTO, 276; çakki, dürüst, düzgün.. OTİL-2, 350; TaS-1, 259; çaq Bir şeyin kesin ve öz halini vurgulayan bir sözcük DLT, 222; CEAT, 405; GD-3, 25	1	14	2
چاقور. Çâku چاکو çâkû	Çakı MWE, 94; DPPL, 54, F; PED, 255; PED, 212; EPPED, 233, F	Açılıp kapanan bir veya birkaç ağızlı küçük cep bıçağı. TS, 383; چاقی cep bıçağı.. ETDR, 632; چاقی açılıp kapanan ufak bıçak.. LO-1, 461; OTİL-2, 350; چاقی KT, 500; AT-1, 398; GD-1, 303, Mg	1	5	2
چېبې Çebî çâku چاقوساز Çâkusâz چاقوسازی Çâkusâzî چات Çat	Cep çakısı PED, 212 Çakıcı, çakı ustası PED, 255 Çakı imali. PED, 255 1.Çatı. 2.Tavan. 3.Tente. 4.Binanın yapısı. 5.Güverte PED, 258; çatı PED, 214	(چاتی Evin çatısının ana yapısı ETDR, 630; (چاتی Binanın sekifesi, revakı.. LO-1, 454; (چاتی çatı, binanın sakfiyesi.. LÇ, 145; (چاتی çatılmış yani birbirine rabtolmuş kereste vs kurulmuş şey, çatı.. KT, 495; TS, 400; AT-1, 415	3	5	2
چاقماق Çakmak چاقماق Çakmâk	Çakmak DPPL, 57; PED, 263; PED, 218; EPPED, 236	(چاقماق Çakmak.. ETDR, 631; çakacak alet LO-1, 461; OTİL-2, 360; İML, 24; DTO, 278; (KT, 500; (چاقماق LÇ, 147; TS, 384; DLT, 223; CEAT, 408; AT-1, 399; GD-3, 80	1	5	2
چاقماقې تۈپك Çakmakî tüpek چاقماقې تۈپك چامچە Çamçah	Çakmaklı tüfek PED, 229; PED, 184 Çömçe, kaşık. PED, 265	(چامچاق Tahta kepçe veya tahta bardak ETDR, 638; چامچاق Büyük yassı kepçe.. LO-1, 483; büyük tahta veya bakır kaşık DTO, 299; (kamıç kepçe İML, 37; büyük ağaç kaşık.. LÇ, 153; TaS-1, 255; kepçe (çomça) TaS-2, 951; چامچاق KT, 515; (چامچاق LN, 336, F; (çamçak) TS, 390; (qamıç) DLT, 395; (çömçe) AT-1, 467; CEAT, 422; GD-3, 95	3	6	2
چاناق Çanâk	Lâdes kemiği PED, 220	Çanak, oyulmuş kab.. GD-3, 101; AT-1, 472; yayvan toprak kab.. KT, 504	1	5	2
چانتە Çânta چوغا Çuga	Çanta. PED, 256 Çuha. PED, 269	Çanta. AT-1, 406 (چوقە Bir tür kumaş ETDR, 640; 1 چوخە Kalın kumaş, havlu.. LO-1, 496; kürk ceket DTO, 294; چوخە LN, 337, F; چوخە KT, 519; çuha (çuka) TaS-2, 957; TS, 454; (çug) Heybe, bohça DLT, 243; AT-1, 471, F?; GD-3, 110	1	5	2
			1	10	2

چوغتâ Çuğtâ	Çağatay kabilesi. PED, 262	(جغتای) Çengiz Hanın üçüncü oğlu ve de bir meliki olup.. LO-1, 437; Cengiz Hanın üçüncü oğlu ismidir.. LÇ, 140; (جغتای) ..Buhara ve Hive hakanlarıyla Taşkend ve Semerkand cihetlerine sakin kavme ve oralarda söylenip yazılan şarki Türk lisanına verilen isim.. KT, 47	1	7	2
چوغتای Çağatay	Çağatay hanedanna mensub. PED, 262		1	7	2
چغه Çiga	Çık, kaybol! Köpek kovalamada istimal olunur. PED; 263	İçerden dışarıya hareket etmek. AT-1, 457	1	8	2
چöl Çöl	Çöl PED, 223; PED, 270	Çöl, verimsiz arazi ETDR, 641; çöl, sahra, beyaban.. LO-1, 497; چöl susuz çöl DTO, 297; susuz yer, sahra.. OTİL-2, 386; çöl, sahra, beyaban.. LÇ, 157; KT, 523; çöl OK, 12; çöl TS, 450; (çöl) çölistan AT-1, 467	1	12	2
چوکیدار Çokidar	Muhafız, bekçi DPPL, 59, H; PED, 223; PED, 270	(چوقدار) Ayak hizmetinde bulunan çuha elbiseli yahud çuhadan olan perdenin haricinde emre muntazır bulunan hademe ki vaktiyle bir sınıf-ı mahsus teşkil ederlerdi. Kapı çakıdarı.. KT, 521; LO-2, 857	3	9	2
چاکچاک Çakçaka چاکچاک Çakçakî چاکچاک Çakçak	Ellerin virbirine vurlmasıyla çıkan ses, alkış sesi DPPL, 57, Pş; PED, 263; alkış PED, 218; PED, 262	Çakçakçi, insanları hoş tutan.. OTİL-2, 360; GD-3, 76	1	14	2
چکمه Çekme	1.Çizme. 2.kısa ceket. PED, 264; Çizme, bot. DPPL, 57	Bot veya çizme DTO, 285; Çizme.. LÇ, 5; çizme.. LÇ, 209; çekilen veya çekilmiş şey.. KT, 514; 1..6.İş yaparken giyilen bir tür şalvar TS, 409; çizme DS, 1115; GD-3, 84	1	10	2
چىچىك Çîçek	1.Su çiçeği. 2.Meyve ağaçlarında görülen bir hastalık. PED, 271; su çiçeği PED, 224	Çiçek, çiçek hastalığı.. ETDR, 641; maruf hastalık, su çiçeği.. LO-1, 501; (çiçek DTO, 302; çiçek İML, 25; ..çiçek, çiçek illeti.. LÇ, 16; 1..3.insanın bedeni üzerinde poturak çiçek gibi çibanlar açan maruf maraz.. KT, 526; TS, 432; kızamık ya da çiçek hastalığı-na verilen ad DLT, 26; (çeçek çiçek hastalığı DS, 1105; CEAT, 400; GD-3, 57	1	15	2

چیچکی Çîçekî	Çiçek bozuğu MWE, 139; PEDA, 224	Bot veya çizme DTO, 285; Çizme.. LÇ, 5; çizme.. LÇ, 209; çekilen veya çekilmiş şey.. KT, 514; 1..6.İş yaparken giyilen bir tür şalvar TS, 409; çizme DS, 1115	3	15	2
حاضر باش Hâzirbaş	Muhafız, emir eri PEDA, 226; PED, 293	Hazır LO-1, 515; Hazır KT, 536; Hazır ETDR, 644	2	4	2
حمامچی Hamâmçî	Hamamcı PEDA, 243	Bir hamam idare eden adam kimse OAS-3, 990	2	9	2
خاتون Hatun	Hatun	Kadın ETDR, 662; LN, 367, F; türkçede hâdun, seyyide, kadın.. LO-1, 532; mevkice yüksek kadın DTO, 312; erkek zıddı. OTİL-2, 334; katun İML, 39; LÇ, 166; kadın.. KT, 565; TaS-4, 2354; kadın.. TS, 858; AT-2, 274, Mğ; CEAT, 602	1	8	2
خاقان Hakan	Hakan	Sultan, padişah ETDR, 664; LN, 369, A; Çince Huhank kelimesinden Türkçeye geçmiştir.. LO-1, 535; hanlar hanı, Çin hükümdarlarına verilen unvan DTO, 312; İML, 32; aslı huhankdır.. LÇ, 166; aslı çin hükümdarlarının.. KT, 569; TS, 830; GD-3, 141	1	2	2
خان Han	Han DPPL, 62; MWE, 101; han PED, 305; zengin, varlıklı, bey PEDA, 248; EPPED, 241	Sultan, emir, efendi ETDR, 664, F; Türk sultanı.. LN, 371, F; tatarlardan evvel Çine müstevli olan etrak muluki ol unvanı takınmış ve her ulus büyüğüne han denmiştir.. LO-1, 536; emirler için verilen bir unvan DTO, 312; şark devletlerinde arta asırdaki mutlak hakim olan kişinin unvanı.. OTİL-2, 331; İML, 95; LÇ, 166; TaS-1,479, F; KT, 570; TS, 841; DLT, 645; AT-2, 248; CEAT, 630; GD-3, 141	1	2	2
خان ملا Han mula	Han molla, baş molla. PED, 305		3	9	2
خانوم Hanum	Hanımefendi, hanım PED, 305	(خانم) Türklerde hanım ETDR, 665; kadim Türkide bazı unvanlara te'nisde "m" ilavesiyle bey hatunlarına begum ve han zevcelerine hanum denmiştir.. LO-1, 537; (خانم) Bey zıddı DTO, 24; hürmetli kadın.. OTİL-2,	1	1	2

		332; han ism-i turkisinin muenne-sidir.. KT, 571; TS, 843; AT-2, 251; GD-3, 180			
خانمه Hanuma	1.Hanımfendi.2.Hanım, eş. PED, 305		3	8	2
خربوزه Harbûzah	Kavun PED, 313; avokado PEDA, 253	(قارپوز Karpuz ETDR, 864; (قارپوز KT, 1020; (قارپوز LO-2, 865; TS, 1092, F; GD-3, 380	1	13	2
خزانچی Hazâneçi	Hazineci PED, 314; PEDA, 256	Hazine muhafızı, müdürü.. OTİL-2, 311	2	9	2
دادا Dada	Baba veya abiye bir seslenme ifadesi. DPPL, 69, H; baba PED, 332; baba PEDA, 271	(ده Dedede, dervişlerin lakabı ETDR, 684; (ده büyükbaba, cedd-i tarik LO-1, 567; babadan dede DTO, 315; ata, ced.. OTİL-1, 205; LÇ, 168; (ده KT, 603; TS, 481; baba DLT, 246; AT-1, 506; CEAT, 451; GD-3, 190	1	1	2
داداجی Dadacı	1.Babacım. 2.Babacım (yaşlı adam). PED, 332		3	1	2
داروغه Dârûga	Müdür, ustabaşı.. DPPL, 69, F; 1.Kaymakam. 2.Hapis-hane müdürü, Hapishane bekçisi. 3.Polis müfettişi PED, 333; müdür PEDA, 272	muhafız subay.. DTO, 315; şehir hakimi OTİL-1, 235; taraf-ı hukumetten hırmən ve zehayir muhafızı.. LÇ, 168; AT-1, 498, Mğ?; askeri vali DS-4, 1374; moğul idare teşkilâtında idârî ve malî hattâ siyasî salâhiyetlere mâlik bir kısım büyük memur-lara verilen bir isimdir ki.. MEB İA-3, 486; GD-1, 319	1	9	2
داغ Dâğ	1.Leke, iz. 2.Dağ coğrafi terimlerde kullanılır PED, 333	Leke, iz ETDR, 680, F; Damga izi.. LN, 403, F; nişan, yanık.. LO-1, 562; iz, nişan DTO, 316; OTİL-2, 105, Fasrça; yanık, nişan.. LÇ, 168; dağ KT, 598; yara TaS-2, 964; Atlara ve başka hayvanlara vurulan damga. Farsiler bu sözcüğü Türklerden almıştır DLT, 246; GD-2, 439	1	12	2
دافع توپ Dâfi' Top	Uçaksavar topu PED, 209		3	6	2
دلمه میرچ Dulma mirç	Dolma biber PEDA, 282	Dolma yapmaya uygun bir tür büyük biber ÖTS-2, 1269; دلمه	3	13	2
دیبچک Dibçik	Dipçik PED, 356; PEDA, 293	1.Taşınabilir bir silahın nişan alınırken omuza dayanan bölümü. 2.. ÖTS-2, 1233	1	6	2
دیو Dîv	Dev. PED, 357	1. Masallarda geçen, olağanüstü büyüklükte, insanlar gibi evlenen, çoluk çocuğu olan, iyi veya kötü olabilen yaratık. ÖTS-2, 164, F	1	8	1

ربابچی Rebâbçî	Rebabçı PED, 304	Kemâne ile çalınan bir saz	3	9	2
رپوتچی Ripotçî	Raporcu PED, 305; PED, 374	Bir işi incelemek ve hakkında rapor vermekle görevli kimse, OAS-7, 2402	3	9	2
ساجق Sâciq	Kuruyemiş MWEP, 73	(ساجیق) Dügünde memnuniyet işareti olarak saçılan para veya hediye.. DTO, 334; damat başına saçılan nesne.. OTİL-2, 71; ..nakde ve sikke ve darba dahi ıtlak olunur LÇ, 178; gelinin başına serpilmiş mutad olan akçe ve darı vs. KT, 801; düğün hediyesi (saçılık TaS-5, 3215; ساجیق ETDR, 769; (saçı) TS, 1674; DLT, 462; düğün hediyesi.. DS-10, 3508; CEAT, 796; GD-3, 216	1	13	2
ساجمه Sâçme	Pompalı tüfek mermisi, saçma PED, 412; saçma, atma PED, 336	..3.Avda kullanılan küçücük, yuvarlak kurşun mermiler.. OAS-8, 2454; GD-3, 217	1	6	2
ساجما یی Sâçma yî	Pompalı tüfek PED, 184		3	6	2
توپک توپک					
سراغ Surâğ	Araştırma, işaret, iz..DPPL, 93, F; PED, 431; EPPED, 272	Haber DTO, 347; سوراغ tahkikat, ma'lumat.. LÇ, 188; GD-3, 239	1	14	2
سراغ استیل Surâğ istîl	Araştırma, inceleme.. PED, 431		3	14	2
سراغی Surâğî	Müfettiş PED, 431		3	9	2
سرمه Surmeh	Sürme PED, 435	Sürme.. ETDR, 734; سورمه 1..3.göz kenarlarına ve kirpiklere sürülen siyah boya.. KT, 744; TS, 1831; GD-3, 250	1	14	2
سزاول Sezâval	Devlette vergi toplamakla muvazzaf, tahsildar, icra memuru DPPL, 95, Pş; EPPED, 274; PED, 437	(سزاول) Asker kaçaklarını toplamakla vazifeli subay (DTO, 355; سزاول LÇ, 190; GD-3, 252	1	9	2
سماورچی Semâverçî	Çaycı, çayocağı işleticisi PED, 443; hancı, çaycı PED, 363	Su ısıtmaya ve özellikle çay için su kay-natmaya yarayan bakır, pirinç v.b. Madenlerden yapılmış kap. OAS-8, 2538	3	9	2
سناج سناج	1.Nişan, alem. 2.Küçük tac. 3.İğne CL-2, 1270; sancak PED, 444; iğne PED, 365	Sancak DTO, 343; سناج ETDR, 744; سناج KT, 737; سناج LO-2, 623; LÇ, 182; TS, 1696; GD-3, 268	1	2	2
سندرچی Senderçî	1.Şarkıcı. 2.Müzisyen. PED, 445		3	9	2
سنگین Sangîn	1...2.Süngü. DPPL, 97, Pş; kibar PED, 366; PED, 445	1...2.Süngü ETDR, 748; سونگی Mızrak, nîze.. LÇ, 194; süngü dörtüp delecik demir silah.. KT, 750; (sügü) TaS-5, 3612; İML, 65; TS, 1828;	1	6	2

		(süñüş) DLT, 515; GD-2, 279			
سنگین بار Sangîn bâr	Askerî nakliye aracı, süngü yüklü? PED, 446		3	16	2
سنگین دل Sangîn dil	Süngü kalp; süngü gönüllü, acımasız, kalpsiz. PED, 446		3	8	2
سور ناچی Surnaçî	Zurnacı. PED, 449		2	9	2
شوارما Şavarmah	Çevirme, Döner		1	3	1
عرض بیگی Arz begî	Şikâyet makamı Afganistan Adalet Bakanlığı PED, 502		2	9	2
عرضچی Arzçî	Dilekçeci PED, 502		2	9	2
عریضه چی Arîzaçî					
غالیچه Ğâlîçe	Yolluk, kilim, küçük halı. DPPL, 114, A; PED, 420; EPPED, 293, A; PED, 511	(Küçük halı KT, 570; bodur, kısa.. LÇ, 208; AT-2, 240)	3	5	2
غالی Ğâlî					
غالی ادول Galî edûl	Halı dokumak. PED, 511		3	14	2
غالی والا Galî valâ	Halıcı. PED, 511		3	9	2
Ġavçî	1.Kapıcı. 2.Bekçi PED, 511; EPPED, 293; Kapıcı PED, 446	(LO-2, 857; (kapıgıcı İML, 37; (Gammaz, fettan.. LÇ, 224; TS, 1069; CEAT, 584	1	9	2
قابچی Kabçî					
Ġarîçî	1.Dağ. 2.Dağcı PED, 515	(Gar) Mağara. ÖTS-2, 1641	2	9	2
Ġazelçî	Gazelhan, şarkıcı PED, 517; PED, 425	(gazelhân) Gazel okuyan; gazel söyleyen ÖTS-2, 1659	2	9	2
Ġurçî	Şakacı, palyaço PED, 523		2	9	2
قاب Kâb	1.Kab, tabak. 2.keading. 3.Kâse PED, 542; PED, 446; EPPED, 299, A	Kap ETDR, 862, A; Kap, heybe DTO, 390; çanak.. LÇ, 211; zarf, gilaf.. KT, 1012; LO-2, 850; TS, 1065; CEAT, 578; GD-3, 366	1	5	2
قات Kât	Kat, yaprak, yatak, tabaka PED, 543; PED, 446	Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan oda ve dairelerin tümü ÖTS-3, 2465; GD-3, 419	1	14	2
قاتر Kâtir	Katır PED, 543; EPPED, 300	Katır ETDR, 867; İML, 38; LO-2, 878; LÇ, 227; aslı قاتیر erkek eşekle kısırağın.. KT, 1030; TS, 1105; DLT, 413; CEAT, 604; GD-3, 391; OAS-5, 1448; AT-4, 169	1	11	2
قاتری Kâtirî	Katırcılık PED, 544	(Katırcılık) Katırcının işi, mesle-ği ÖTS-3, 2471; (katırcılık) OAS-5, 1448	3	9	2
قاچاق Kâçâk	Kaçak, kaçakçılık MWEP, 188; PED, 543; PED, 446	Bulunması gereken bir yerden kaçan veya gitmesi gereken bir yere gitmeyen OAS-4, 1310; GD-3, 376; ÖTS-3, 2313; AT-4, 35	1	9	2
قاچاقی Kâçâkî	1.Kaçakçılık. 2.Kaçakçı PED, 543; PED, 446	(Kaçakçılık Devlete vermekle yükümlü olduğu vergi ve resmi vermemek için, OAS-4, 1310; (Kaçakçılık ÖTS-3, 2313	3	9	2

قاز Kaz	Kaz, kuğu MWEP, 69; PED, 446; PED, 543	Kaz ETDR, 866; envay çok su kuşu.. LO-2, 872; İML, 39; DTO, 404; KT, 1025; LÇ, 219; TS, 1120; AT-4, 192; GD-3, 385	1	11	2
چینی قاز Çînî kaz	Dağ kazı. PED, 543		3	11	2
قاش Kaş	Eyer kaşı. PED, 543	Eyer kaşı. GD-3, 389	1	14	2
قاغوش Kağuş	Hastane odası PED, 554; Yurt, koğuş PED, 446	Koğuş. KT, 1104; Okul, kışla, hastahane, hapishane gibi yerler-de, ..büyük oda. OAS-5, 1600	1	12	2
قافله باشی Kâfile başî	Kervanbaşı PED, 544		2	9	2
قاق Kâk	1.Kuru, kurutulmuş. 2.Sert, katı. 3.çıtır. 4.Nişastalı PED, 544	Kuru şey.. LO-2, 878; kurutulmuş meyve.. DTO, 406; kurutulmuş şeyler.. OTİL-2, 607; güneş altında kurumuş olan.. LÇ, 220; KT, 1031; TaS-5, 3481, F; TS, 1037; DLT, 400; kuru meyve DS-6, 1893; 8, 2598; CEAT, 608; GD-3, 393	1	13	2
قاقم Kâkum	Ermin, gelincik PED, 544	Bir çeşit kürk.. Kaş ETDR, 868; kediden küçük ve ona benzer bir kürk hayvanı LN, 582, F; Türk-çede as, sansar ve gelinciğe mü-şabih kara kuyruklu boz hayvan LO-2, 879; DTO, 407; LÇ, 221; aktar-ı şimaliyede bulunur sansar ve gelinciğe benzer.. KT, 1031; TS, 1038	1	11	2
قالین Kalîn	Halı, kilim MWEP, 171; DPPL, 121, F; PED, 544; PED, 447; EPPED, 300	(قالی) Küçük halı ETDR, 869, 1	1	5	2
قالینچه Kalînçe		F; (قالیچه) LN, 582, F; (قالیچه) Küçük halı KT, 570; (قالیچه) Küçük halı TaS-4, 2185, F; (قالیچه) LO-1, 536; (helçe) küçük duvar halısı, seccade DS-7, 2331; GD-3, 396			
قالین اودونکی Kalîn udunkî	Halı dokuyucu. PED, 544		3	9	2
قالین باف Kalîn bâf	Halı satıcı. PED, 544		3	9	2
قالین بافی Kalîn bâfi	Halı satıcılığı. PED, 544		3	9	2
قایق Kâyık	Kayık, sandal. PED, 544	Çeşitli boy ve biçimlerde, kürek, yelken veya.. OAS-5, 1463; KT, 1045; kayık. GD-3, 408	1	16	2
قاپان Kapân	Ticari tartı PED, 546	Büyük tartı aleti, kantar ÖTS-3, 2396, A; HE, 208; GD-3, 416	1	16	2
قاپانچی Kapânçı	Tartıcı, ölçücü PED, 546	Eskiden yiyecek maddelerinin tartıldığı kantarların başında duran görevli.. ÖTS-3, 2396	1	9	2
قاره Kara	Kara, kıta. PED, 543, A		1	12	2
قاره ویشتونکی Kara viştünkî	Kıtalararası füze. PED, 543		3	6	2

قاراول خانە Qarâvul hâne	Karakol PED, 548	Karakolhane, polis karakol binası ÖTS-3, 2418, Mğ	3	12	2
قاراول Qarâvul	Gözcü, nöbetçi, ordunun öncü muhafızı DPPL, 122; 1.Muhafız gücü, devriye. 2.Gaye. PED, 548; artçı birlik PEDA, 449; EPPED, 301	Küçük bir birliğe kumandanlık eden kollukçu ETDR, 901; karakol LN, 589, F; aslı قاراول gözcü, dolaşıcı, asker kolu LO-2, 904; قاراول muhafız, gözcü, karakol gücü DTO, 398; gece bekçisi.. OTİL-2, 603; gezici, dolaşıcı, bekçi.. LÇ, 216; gözcü, nöbetçi, karakol TaS-4, 2283; karakol TS, 1077; 1.gece bekçisi. 2.nöbetçi, gözcü DS-8, 2654; AT-4, 123, Mğ; GD-1, 399	1	4	2
قاراولی Qarâvelî	Devriye, muhafaza PED, 548		3	4	2
قارپوق Qırpûk	Karakul koyununun yünü PED, 548	(Kırpıt) El örgüsü ve yünden yapılmış pantolon? (kırput) mantı yemeği? ÖTS-3, 2631	1	11	2
قورت Qurut	Bir cins çok sert peynir, kurutulmuş lor tanesi DPPL, 122, Pş; PED, 548; EPPED, 301	Parça parça kurutulmuş süzme yoğurt, tarhana. DS-12, 4573; HE, 270; GD-3, 458	1	3	2
قوروت Qurût					
قورت ماچي Kvret-mâçi	Kurut çorbası. PED, 600		3	3	2
قورتبه Kuretope	Peyniraltı suyu kurusu. PED, 600		3	3	2
قورغز Qırğız	Kırgız PED, 548	(قیرغیز) bir cesim kazak taifesidir.. LO-2, 974; kırgız halkı.. (OTİL-2, 584; قیرغیز Kazak taifesindendir.. LÇ, 245; قیرغز türk akvamından Sibirya'nın garp cihetinde ve bahr-i hazarın şimalinde dolaşır bir kavm. KT, 1125; TS, 1158; (qırqız) DLT, 427	1	7	2
قارغا Karğa, قارغا Qarğa	Karga MWEP, 31; DPPL, 121; PED, 543/558; PEDA, 457; EPPED, 300	Karga DTO, 30; OTİL-C2, 558; karga.. LÇ, 18; İML, 38; DLT, 403; ÖTS-2, 2431; GD-3, 384; AT-4, 136	1	11	2
كازه Kâza	... 2. Bir çeşit kaz. DPPL, 125; PED, 543	Kaz ETDR, 866; envai çok su kuşu.. LO-2, 872; İML, 39; DTO, 404; KT, 1025; LÇ, 219; TS, 1120	1	11	1
قاشوغا Kaşûğa, قاشوغا Qaşûğa	Kaşık MWEP, 195; Kaşık, kepçe. DPPL, 121, F; Bıçak. PED, 543; PEDA, 446; EPPED, 300	Kaşık ETDR, 866; oyulmuş, kaşınmış alet, kaşık.. LO-2, 876; قاشوق Kaşık DTO, 406; yemek yemeye yarayan alet.. OTİL-2, 607; İML, 38; قاشوق LÇ, 220; قاشوق KT, 1028; TS, 1101; DLT, 411; GD-3, 390; HE, 216	1	5	2
كارابین Karabîn	Karabina PED, 557	Bir çeşit tüfek ÖTS-2, 2414; Bolca ağızlu kısa bir eski tüfenk KT, 1059, Fr;	1	6	2

قرق Kûrk	Haciz, el koyma, ambargo DPPL, 122; EPPED, 301; PED, 549	(قرايينه) (LO-2, 903, İt; TS, 1075, İt Koruma, muhafaza etme.. GD-3, 444	1	2	2
قرق كول Kûrk kol	Korumak, çevirmek. PED, 549		3	14	2
قرم ساق Kûrrumsâk	Deyyus, pezevenk, bir küfür sözü. DPPL, 122; PED, 549; EPPED, 301, F	(قورومساق) Kaltaban (LO-2, 943; قورمساق kendi kadını satan.. DTO, 428; قورمساق deyyus, kaltaban.. LÇ, 234; قورومساق kaltaban.. eskimiştir KT, 1098; deyyus, pezevenk TaS-4, 2748; قورومساق ETDR, 899; alçak, onursuz, arsız DS-8, 3012; GD-3, 455; AT-4, 449	1	8	2
قره Kara	Kara, siyah, esved. PED, 549	(قاره) Kara, siyah ETDR, 884; قاره Kara.. LO-2, 908; قاره kara DTO, 395; kara.. OTİL-2, 556; kara İML, 37; قارا Kara, siyah.. LÇ, 215; قاره KT, 1066; (kara) TS, 1074; (qara) DLT, 401; GD-3, 426; AT-4, 119	1	14	2
قزاق Kazâk	Yol kesici, dolandırıcı. DPPL, 123; kazak PED, 549; EPPED, 302	Kazak Türkleri LO-2, 974; serseri, başıboş.. DTO, 404; Kazak halkı OTİL-2, 593; be-hanuman, Buhara ve harizm şimalinde deşt-i Kıpçak-ı kebirde meskun azim bir ulus ve kabail ismidir.. LÇ, 219; .. Her kavmin askerliğe akın ve çapula ayrılmış efradı.. KT, 1068; ETDR, 885; TS, 1121; GD-3, 462; AT-4, 193	1	9	2
قزاق Kazzâkî	1.Soygunculuk, dolandırıcılık. 2.Kazak dili PED, 549	kazaklara ait.. OTİL-2, 593; قزاقجی Hırsız, harami, kaltaban.. LÇ, 219	3	9	2
قرل اياقى Kızıl ayâkî	Kızıl ayak (bir kilim türü) PED, 549	Anadoluda seyirlik köylü oyunlarını düzenleyenlere verilen ad OAS-5, 1565	3	5	2
قرل باش Kızılbaş	1.Kızılbaş Türkü. 2.Kızılbaş PED, 549; Babür askeri PED, 450	Kızıl başlı bir ördek cinsi.. OTİL-2, 571; Şah İsmailin bir sınıf askeri.. KT, 1069; Şî mezhebinin bir kolundan olanlara verilen ad. TS, 1176; GD-3, 470	1	11	2
قشلاق Kışlâk	1.Küçük köy, kasaba. 2.Kuzey ve Batı Afganistan'da bulunan kabilelerin kışlık yerleri. DPPL, 123; PED, 550	Ordunun kışladığı yer.. ETDR, 887; قشلاق ordunun meştası olan vilayet LO-2, 980; kışlak DTO, 449; kışlanan yer.. OTİL-2, 589; İML, 43; قشلاق karye-i aşairin avli olan ova.. LÇ,	1	12	2

		248; قيشلاق KT, 1128; TS, 1169; DLT, 430; kışı geçirecek yer DS-12, 4557; AT-4, 290; Gd-3, 479			
قشلا Kışla	1.Kulübe, askeri kışla. 2.Askeri garnizon PED, 550; PEDA, 450	Askerlerin toplu olarak barındığı.. ÖTS-4, 2640; Askerlerin toplu halde barınması için kurulmuş büyük yapı OAS-5, 1554	1	12	2
قشلا گاه Kışla gâh	Askeri üs PED, 550		3	12	2
قشلا قطي Kutî	Kutu. PED, 551	Kutu. AT-4, 457, T/Y?; GD-3, 554	1	5	2
قلاپاق Kalpak	Kalpak	Bir tür resmi başlık ETDR, 891; deriden baş kisveti.. LO-2, 920; قلاپاغ keçe başlık DTO, 408; ince baş giysisi..OTİL-2, 545; KT, 1079; TS, 1050	1	10	2
قلا'ا begî Kal'a begî	Kalebeyi PED, 552	Kalenin yöneticisi ÖTS-5, 2351; OAS-4, 1338	2	4	2
قلماغ Kalmâğ	Kalmuk PED, 552	Kalmuk Moğol boyu. ÖTS-3, 2362	1	7	2
قلى Kulî	1.Köle. 2.Kapıcı. PED, 552	(قوللوق Kulluk, memlukiyet.. LÇ, 238; kulluk KT, 1111; (Eskiden) Karakol, güvenliği korumaya memur askerin bulunduğu yer. OAS-5, 1696; GD-3, 556	3	8	2
قلاچ Kulaç	Kulaç. PED, 551	Kulaç. AT-4, 421; GD-3, 487	1	14	2
قماچی Kamçı	Kamçı.DPPL, 123; kırbaç, kamçı PED, 553; EPPED, 302	(قامچی) Kamçı ETDR, 869; (قامچی) Ürüme, havlama sesi, kamçı.. LO-2, 886; at yürütmeye yarayan eşya.. OTİL-2, 548; İML, 36; (قامچی) kamçı.. LÇ, 229; (قامچی) bir değneğin ucuna bağlı vurmaya yahud korkutup yürütmeye mahsus deri ve meşin veya ip vesaireden örme şey.. KT, 1038; DTO, 420; TS, 1053; (qamçı) DLT, 395; GD-3, 509; AT-4, 87	1	16	2
قنات Kanât	Duvara ve çadırların dört tarafına bezden gerilen perde. DPPL, 123; EPPED, 302; PED, 553	(قنات) Kanat. 2.Kapı, pencere kanadı.. ETDR, 894; ..perde, pencere, kapı kanadı.. LO-2, 926; çadır duvarı.. DTO, 420; açılan şeylerin bir tarafı OTİL-2, 550; kanat (İML, 37; قنات per, cenah.. LÇ, 223; 1.. 3.kapı ve pencere gibi şeylerin açılıp kapanır ve ekseriya çift olan kapakları.. KT, 1083; 1..	1	5	2

		4.Kapı, pencere, dolap gibi dikine açılıp kapanan şeylerin kapağı. TS, 1176; (qanat) DLT, 396; GD-3, 518; AT-4, 94			
قناويز Kanâviz	İpek kumaş PED, 553; PEDA, 453	(ganavuz) Bir çeşit kadın kumaşı, tafta DS-6, 1909	1	10	2
قنداغ Kundâğ	1.Silah kundağı. 2.duba PED, 553; PEDA, 453	Dipçik ÖTS-3, 2837, Yn; GD-3, 520; AT-4, 359	1	6	2
كنداغ Kundâğ	Kuğu PED, 553; PEDA, 453	Ördek gillerin kazgiller familyasından.. ÖTS-3, 2823; OAS-5, 1690; AT-4, 417; GD-3, 533	1	11	2
قو Ku					
قۇچاق Kûçak	Şişman, iri yarı, güçlü. DPPL, 124; zinde, güçlü PED, 554; EPPED, 303	Yiğit, yürekli, kabadayı.. ÖTS-3, 2702; OAS-5, 1598	1	8	1
قورمه Korma	Meyve ve baharatlarla pişirilmiş bir yemek. DPPL, 124; meyve ve baharatla pişirilmiş kavurma et PED, 554; PEDA, 453	Et, patates, soğan vs ile yapılan susuz bir yemek.. قاورمه OTİL-2, 591; Kavurma DTO, 412; قاورمه ETDR, 871; KT, 1043; قاورمه LO-2, 893; قاورمه LÇ, 224; TS, 1112	1	3	2
غورمه Ğurma					
قول Kol	El, hayvanın ön budu.. PED, 554	Omuzdan parmak uçlarına kadar olan uzuv.. LO-2, 956; Kul, hizmetçi.. DTO, 435; kol.. OTİL-2, 634; İML, 44; TS, 1197; DLT, 435; Kol. AT-4, 342	1	14	2
قهوېچي Kahveçi	Kahveci PEDA, 454	1.Kahve üreticisi. 2.Kahve satıcısı. ÖTS-3, 2338; OAS-4, 1327	2	9	2
قيف Kiyf	Huni, sulama kovası PED, 555; PEDA, 455	Şişe doldurmada kullanılan alet DTO, 449	1	16	2
قايماغ چاي Kaymâğ çây	Sütlü çay PED, 555		3	3	2
قيمه Kiymah	Kıyma. DPPL, 124, A; PEDA, 489; PED, 556	Kıyma ETDR, 908; ekserî et kıyması LO-2, 984; kıyılmış et, kıyma DTO, 452; kıyılmış et.. OTİL-2, 574; LÇ, 249; KT, 1134; TS, 1174; GD-3, 575; CEAT, 677; PED, 575	1	3	2
كامرېچي Kameraçi	Kameracı PEDA, 460	(Kameraman) ÖTS-3, 2369; (Kameraman) OAS-4, 1354	2	9	2
كلچه Kulçe	Kurabiye, kek PEDA, 39-490	(كولچه) Metal çubuk veya külçe ETDR, 945; (كولچه) LN, 636, F; her türlü kümeli top şey.. LO-2, 1032; tandırda yapılan küçük ve yuvarlak ekmek OTİL-1, 404; bir nev'i mudevver ufak nan.. LÇ, 254; yekpare dökümüş maden.. KT, 1176; TS, 1280, F; mısır unundan yapılmış ekmek DS-12, 4576	1	3	2

كوتوال Kotvâl	Köy veya kasaba karakolunun memuru DPPL, 133, H	(كوتال) Muhafız, bekçi, nıgehban, kal'abân.. LÇ, 257; dizdar.. TaS-4, 2779, F; (كوتال) DTO, 463; GD-3, 618	1	9	2
كوتك Kotek	1.Kötek. 2.Çoban deyneği. PED, 597	OTİL-2, 199; aşhap harp aleti DTO, 217; deynekle dövmek ETDR, 937; deynek ve sopa ile dövme.. KT, 1189; kötek 1.. 2.Sopayla atılan dayak, patak TS, 1238; AT-4, 404	1	14	2
كوچ Köç	Göç MWEF,109; DPPL, 133, F; PED, 485	Göç ETDR, 938; گوچ Göç DTO, 464; taşınırken alınan yük OTİL-1, 423; köçnek İML, 46; hicret, tahvil-i mekan.. LÇ, 270; intikal, hicret.. KT, 1191; göç, kervan.. TaS-3, 1717; TS, 769; DLT, 317: göç DS-8, 2947; CEAT, 693; GD-3, 621	1	8	2
كورتہ Kurta	Uzun ceket. DPPL, 133, H; 1.Ceket. 2.Elalise. PED, 600	Uzun üst giysisi GD-3, 587	1	10	2
كورنيش Koriniş	Birinin karşısındahürmetle eğilme PED, 601	(كورنيش) Mulakat, istikbal, suret-i didâr.. LÇ, 271	1	8	2
كولخوزچي Kolhözçi	Mandıracı PED, 605	S.S.C.B.'nde tarım üretim koope-ratifi OAS-5, 1607	2	9	2
كوشان Kuşân	Kuşan devleti. PED, 603	Kuşanlılar devleti.	1	7	2
كوكا Kukâ	Amca (yaşlılara hürmet ifadesi), babalık? PED, 603	Koka; evlatlık. GD-1, 482	1	8	2
كودتاچي Kudtâçi	Devrimci PED, 486	(komitacı?) Siyasal bir amaca ulaşmak için silâh kullanan gizli topluluk, gizli ve ihtilâlcı örgüt, OAS-5, 1614; ÖTS-3, 2726	2	9	2
كولاك Kulâk	Kulağası, ağa, varlıklı kimse. PED, 605	(Kullar ağası) Saray baş muhafızı. GD-3, 503	1	8	2
گزمه Gezme	Devriye, gezme PED, 625; gece bekçiliği, devriye gezme PED, 502	(devriye) Dolaşarak güvenliği sağlayan güvenlik gücü veya görevlisi. ÖTS-2, 1192; GD-4, 4	1	4	2
لابراتوارچي Labratuvarçi	Laboratuar teknisyeni PED, 513	(Laborant) Laboratuvarda yardımcı olarak çalışan.. ÖTS-3, 2921	2	9	2
لمبورچي Lamburçi	Kuyucu PED, 653		2	9	2
ليلامچي Lilamçi	İhaleci PED, 664		2	9	2
متلاشي Mutalâşi	Yıkılmaya yüz tutmuş, yıkılmak üzere olan PED, 678, A		3	14	2
مخابره چي Muhabereçi	Muhabereci, haberleşmeci PED, 689; PED, 549	Muhabere sınıfından olan asker ÖTS-3, 3277	2	4	2
مركچي Merekçi	1.Heyet. 2.. 3.çöpçatan PED, 698; temsilci PED, 556		2	9	2
مستعمره چي Musta'mereçi	Sömürgeci PED, 706	(müsta'mir) Sömürgeci.. ÖTS-3, 3403	2	9	2

مشخراچي Musharâçî	Maskaracı, palyaço, şaklaban. DPPL, 153; PED, 707	(maskara) Gülünç, komik, eğlendirici.. ÖTS-3, 3071	2	9	2
مشقاب Mişkâb	Tahta tabak, hamur teknesi, tabak. DPPL, 153; fincan tabağı, tabak PED, 563; PED, 711	(بشقاب) Tabak, tepsi vb GD-2, 292	1	5	2
مشورتي Meşveretçî	Müşavir, danışman PED, 712	(meşveret) İstişare. ÖTS-3, 3172	2	9	2
مظاہرہ Muẓâhireçî	Gösterici PED, 716; PEDA, 567	(müzaheret) Arka çıkma, koruma. ÖTS-4, 3464	2	8	2
منظم اردو Munzam urdu	Düzenli ordu PED, 19	(munzam) ÖTS-3, 3308	3	4	2
موتروان Moṭorvân	Garaj müdürü PED, 741		2	9	2
باشي başî					
میلہ تماچا Mîle tamâçâ	Altılı tabanca PED, 203		3	6	1
نشانچی Nišançî	Nişancı, keskin nişancı PED, 771	Osmanlıda fermanları yazan kimse.. ETDR, 1083; نشانچی tuğrakeşlerin nâzırı LO-2, 1176; nişancı, atkuci LÇ, 4; tuşra-keşlerin başı KT, 884; nişan kaleminin reisi.. KT, 1459; TS, 1476	2	9	2
ناغارچی Nağârçî	Nakkar çalan kimse. PED, 774	(نقاره) Davul.. LÇ, 283; davul gibi eski bir nev' çalgı.. KT, 1469, F; nekkare LO-2, 1179	2	9	2
ناکیلچی Naķilçî	Masalcı, halk hikâyecisi PED, 776	OTİL-1, 499	2	9	2
نمبورچی Nambûrçî	Lağımçı, suçu PED, 779		2	9	2
نندارچی Nindârçî	Seyirci PED, 780; seyirci PEDA, 609		2	8	2
نوبتچی Nôbetçî	Nöbetçi. PED, 782		2	4	2
ڊال ڊال ڊال	Kalkan PED, 292	(ڊال Dal, kılıç kabzası.. ETDR, 681; dal, el, kol.. LÇ, 169; budağın büyüğü, ağacın.. KT, 598; dal (DTO, 316; dal ڊال LO-1, 563; TS, 463; (tâl)DLT, 23	1	6	2
ڊندورچی ڊندورچی	Münadi PED, 362; Tellal, tezahüratçı PEDA, 295		2	9	2
ڊولچی ڊولچی	Davulcu PEDA, 296; PED, 364	Davul çalan kişi. ÖTS-1, 1116	2	9	2
ڊولکچی ڊولکچی	Davulcu PEDA, 297		2	9	2
يابو Yâbû	Küçük at, tay. DPPL, 181, H; 1.Küçük at. 2.yedek at PED, 845; PEDA, 649	DTO, 464; beygir, yük atı.. LÇ, 289; GD-4, 48	1	11	2
ياغي Yâğî	Asi, düşman.. DPPL, 182, Pş; PED, 846; PEDA, 649	Düşman, hasım OAS-9, 2995; HE, 438, T/Mğ?;GD-4, 99	1	8	2
ياغيگار Yâğîgar	Asilik, düşmanlık DPPL, 182, Pş; PED, 846	(yağılık) Düşmanlık, husumet OAS-9, 2995	3	8	2
ياغيگاري Yâğî garî	İsyen etmek, başkaldırmak. PED, 846		3	8	2
ياغي والي Yâğî valî	İsyen, başkaldırı, ayaklanma. PED, 846		3	8	2

ياغى توب Yâğî tob	İsyan, başkaldırı, ayaklanma. PED, 846		3	8	2
يال Yâl	Yele MWEP, 104; Atın yelesi. DPPL, 181, F; PED, 846	At yelesi ETDR, 1130, F; ön ayağı al olan at İML, 84; يله hayvanın ensesindeki sert kıllar.. KT, 1554; TaS-6, 4222; TS, 2160; SN, T/Mğ?; GD-4, 105	1	11	2
يەدەك Yedek	Yedek at, hazırda bekletilen at. PED, 847	Yularından çekilerek arkadan götürülen boş at.. ÖTS-5, 5268; GD-4, 141	1	11	2
يەدەك بان Yedek bân	Yedekçi; seyis, süvari. PED, 847	Yedekçi, yedek atı çeken kişi. GD-4, 142	3	9	2
يەدەكچى Yedekçî	Ordu, askeri teçhizat, silah. DPPL, 181; donanım, techizat PED, 847; EPPED, 360	Savaş aleti, silah ETDR, 1135; ياراق alet-i silah.. LO-2, 1216; ياراق alet, cihaz.. DTO, 521; silah.. OTİL-2, 487; yarık zırh, çokal İML, 86; يراغ Muhimmat-i harbiye, cephane.. LÇ, 289; ياراق silah, alet.. KT, 1524; hazırlık, levazım, techizat TaS-6, 4310; TS, 2132; gerekli araçlar DS-12, 4814; CEAT, 962; GD-4, 143	1	6	2
يەرەك Yerâk					
يارغامەل Yargâmel	Esir, rehine. DPPL, 181, F; PED, 847; PEDA, 650; EPPED, 360, F	Rehine, esir.. GD-4, 150	3	4	2
يارغا Yargâ	At süsü, atların veya katırların başlarında bulunan yırtmaçlı süs. DPPL, 181, F; PED, 847; rahvan at PEDA, 650; EPPED, 360, F	Seri koşu. GD-4, 151	1	11	2
ياساۋەل Yasâvel	Ofis yardımcısı, emir eri, rütbeli bir kimsenin şahsi yardımcısı. DPPL, 181, F; EPPED, 360, F	Çavuş, rütbeli asker.. LO-1, 467; teşrifat memuru, muhafız DTO, 526; hanın muhafızı.. OTİL-2, 488; شىيغاول teşrifatçı, Türkistan'da bir rütbe ismidir.. LÇ, 205; muhafaza memuru, yasak memuru.. LÇ, 293; vaktiyle bölük muhafzasına memur alay çavuşu.. KT, 1548; jandarma, yürütme erki taşıyan görevli, karakol nöbetçisi DS-11, 4192; GD-4, 166	1	4	2
ياغمە Yağmâ	Yağma DPPL, 181, F; PED, 848; PEDA, 650; EPPED, 360, F	Yağma, talan ETDR, 1137; gaspetmek, birinin malını zorla elinden almak.. LN, 956, F; gasp, talan.. LO-2, 1234; LÇ, 59; KT, 1549, F; TS, 2107, F; GD-4, 181	1	8	2

يوريش Yûriş	Akın, istila, saldırı. DPPL, 182, F; PED, 851; EPPED, 361, F	1. Yürüme. 2. Hamle, taarruz. ETD, 1144; يوريش hücûm.. LO-2, 1261; taarruz, sefer DTO, 545; LÇ, 305; يوريش hücûm, akın.. KT, 1560; TaS-6, 4778; GD-4, 217	1	4	2
يوقلمه Yuqlama	Askerî yoklama PED, 851	Yoklamak eylemi OAS-9, 3056; 1.. 2.Aske-rin künye defterine tatbiikan tedkik ve muayenesi ve bu defterlerin zabtı.. KT, 1565	1	4	2
هوايي يوقلمه Havaî yuqlama	Hava yoklaması; hava saldırısı. PED, 851		3	4	2
د سبا يوقلمه Da sabâ yuqlama	Sabah yoklaması, ictima. PED, 851		3	4	2
يوكسيس Yevkesiz	1.Tek kişilik yer. 2.Tek kişilik (döşek vb). PED, 851		1	12	1
يوكسيس چيركت Yevkesiz çaparkaţ	Tek kişilik döşek. PED, 851		3	5	1
يولاف Yulâf	Yulaf PED, 851	Hayvanlara yedirilen ma'ruf.. KT, 1568; HE, 547, ?	1	14	2
ارسلان Arsalân	Arslan, şahıs ismi. PED, 19	Aslan TS-1, 145; aslan.. LO-1, 24; aslan DTO, 12; OTİL-1, 55; İML, 11; ارسلان KT, 29; R-1, 328; TS, 124; AT-1, 125; HE, 20; CEAT, 238; GD-2, 39	1	8	2
تيمور Teymûr	Timur, şahıs adı. PED, 221	Demir.. TS, 493; Demir ETD, 612; LO-1, 420; DTO, 267; temir, kimyevi element. OTİL-2, 158; İML, 27; demir, Timur.. LÇ, 137; KT, 458; DLT, 550; GD-2, 666	1	8	2
آقچه Akça	Akça, bir şehir ismi. PED, 42		1	12	2
بالقان Balkan	Balkan yarımadası. PED, 78	Sarp ve ormanlık sıradağlar. AT-1, 197	1	12	2
تركستان Turkistan	Türkistan. PED, 185		3	12	2
خان آباد Han âbâd	Hanâbâd, bir şehir ismi. PED, 305		3	12	2
اردو بازار Urdu bazâr	Ordupazar PED, 19		3	12	2
ياغيستان Yâğîstân	Düşman memleketi, isyancı memleketi, Afganistan'da müstakil aşiretler bölgesinin hususî adı. PED, 846		3	12	2
قره باغ Ḵarabâğ	Karabağ, Kaâbilin şimâlinde semt ismi. PED, 549		3	12	2
قرل قلعه Ḵizil ḵal'a	Kızıl kale. PED, 549		3	12	2
قندز Ḵunduz	Kunduz, bir şehir ismi. PED, 553	Kunduz (hayvan). GD-3, 522	1	12	2

Moğolca Kelimeler

آغا, آقا Ağa	Bey, şehzade, sahip PED, 38; efendi PEDA, 5	Büyük kardeş, ağabey.. TS-1, 31; toprak sahibi, ustabaşı, en büyük erkek kardeş.. ETDR, 470; büyük, seyd, hanenin her yerin büyüğü.. LO-1, 36; abi.. DTO, 24; OTİL-1, 560; آغا Büyük efendi.. LÇ, 14; KT, 38; TaS 1, 24; UTS,18; TS, 28; AT-1, 36, Mğ; GD-1, 132	1	8	2
آغاتوب Aġatüb	Aġalık, efendilik. PED, 38	Aġalık. GD-2, 74	3	8	2
آقايون Aġayûn	Aġalar. PED, 41		3	8	2
آقايي Aġayî	Aġalık, nizam. PED, 41		3	2	2
اوچي Opçî	Muharip asker PED, 58	(اوچين Ordu, zırhlı birlik DTO, 40; (اوچين silah, zırh.. LÇ, 23; GD-1, 111	1	4	2
اولكه Ulkah	Ülke PEDA, 45; الكه Eyalet. 2.Öncelik. PED, 46	(الكا Ülke, vatan, toprak ETDRH, 484; LÇ, 39; memleket, diyar.. KT, 221; HE, 427, Mğ	1	2	2
باورچي Bâverçî	1.Aşçı. 2.elçi PED, 79	Çeşnigir, bekavel.. LO-1, 457; aşçı DTO, 155; LÇ, 72; (bavurçî ‘aşçıbaşı AT-1, 221, Mğ	1	9	2
باورچي خانه Bâverçî ħana	Mutfak. PED, 79		3	12	2
باولي Bauli	Avcı kuş veya köpeklerin yetiştirildi-ği yer PED, 79	Hızlı koşan hayvan DTO, 155; terbiyeli, seriul hareket.. LÇ, 72; avcılarının köpekleri alıştırma için kullandıkları tüyden sahte kuş.. KT, 277; av tutmaya alıştırılmış.. TaS-1, 458; bavlı TS, 224; HE, 44, Mğ; AT-1, 221, Mğ	1	8	2
بهادر Bahadur	Civanmerd, cesur. DPPL, 17; 1.Cesaret, kahramanlık. 2. Cesur, kahraman. PED, 105; PEDA, 80	Savaşlarda, çarpışmalarda güç ve yılmazlığıyla üstünlük kazanan veya yiğitlik gösteren kimse TS-1, 199, F; cesur, cenaver ETDR, 550, F; باتور Bahadır.. LO-1, 228; masallarda ve hikayelerde geçen dev kamet.. OTİL-1, 90; باتور LÇ, 66; batur, bahadur.. KT, 326, F; TaS-1, 456; TS, 182, F; AT-1, 187, Mğ; GD-2, 366	1	8	2
بهادري Bahadurî	Cesaret, yiğitlik DPPL, 17; PEDA, 80	Bahadurlık.. OTİL-1, 90; bahadırlık KT, 326	1	8	2
پيش قراول Piş karavul	1.Özel birlik. 2.Devriye. PED, 165; artçı birlik PEDA, 114		3	4	2
پيس قراول Pîs karavul	Köy ağasının yaveri. PED, 208	Askerî müfettiş. GD-1, 260	1	9	2
تواچي Tavaçî	1. Haberci, tellal. 2.Ağıtçı. PED, 235; PEDA, 190	Haberci, ilancı, tellal. GD-1, 277	1	9	2
جارچي Cârçî					

سوغات Sôgât	Hediye, armağan MWEP, 67; (Savğa) Armağan DS-10, DPPL, 98, F; PED, 450; PEDA, 3553; GD-1, 345	1	8	2
سوغاتی Sôgâtî	Hediye, armağan. PED, 450	3	8	2
سوغات کول Sôgât kol	Hediye vermek. PED, 450	3	8	2
قابو Qâbû	1.Kumandan, idareci, irade, güç. Fırsat, hedef, ölç.. DTO, 392; 2. Fırsat, imkan. DPPL, 121; GD-1, 379	1	2	2
قشون Quşûn	1.Güç, kuvvet, kabiliyet. 2.hü-cuma hazır olmak. 3.tam olarak PED, 543; takriben, aşağı yukarı PEDA, 446; EPPED, 299	1	4	2
قشون Quşûn	Asker, ordu PED, 550	1	4	2
قینچی Qeynçi	Makas. DPPL, 115-124; PEDA, 455; PED, 555/513	1	16	1
غاچی Ğaçî	(Gayçı/kaçı) Makas DS-6, 1944-8, 2586; GD-1, 448			
کیچی Kiçi	Makaslamak.. PED, 556	3	14	2
قینچی کول Qeynçi kol	Keskin dil PED, 556	3	8	2
قینچی ژبه Qeynçi jube	1. Nöbetçi. 2.Muhafaza, koruma PED, 611; Bekçi, kapıcı PEDA, 475; PED, 581	1	4	2
کیشک Kişik	(keşik) 1.sıra, 2.nöbet. OAS-5, 1526; sıra, nöbet.. ÖTS-3, 2578, Mğ; (keşek) direk, tavanı muhafaza eden direk OTİL-1, 374; GD-1, 467	1	4	2
کیشیک Kişikçi	Gözcü, bekçi, muhafız. DPPL, 129, F; Bekçi, muhafız PED, 581	1	4	2
نoker Noker	Hizmetçi DPPL, 167, F; PEDA, 222; EPPED, 346, F; 1.Hizmetçi. 2. Asker, 3.Ulak. PED, 784	1	9	2
Herâvul	Ordu baş muhafızı DPPL, 177; PED, 832	1	4	2
یالغار Yalğar	Baskın, saldırı, akın. DPPL, 182, A; EPPED, 361; PED, 847	1	4	2
	Karagol, gözcü.. LO-2, 904; orduda gözcü asker DTO, 515; ordu gözcüsü, öncü kuvvet.. OTİL-2, 699; talia, mukaddem piyade askeri, kılavuz.. LÇ, 287; haraval yol gösteren DS-7, 2285; GD-1, 532			
	Atın dört nala koşması, düşmana açıktan saldırma.. LO-1, 127; Hafif süvari, baskın.. DTO, 131; Atlı baskın.. ETDR, 483; Muharebeden evvel bir tarafa sevk olunan muhafaza ve ihtiyat askeri.. LÇ, 59; ایلغار			

			başı boş atın dörtleme koş- ması.. KT, 248; ılgar TS, 912			
هوايي يرغل Havaî yargal	Hava saldırısı. PED, 847			3	4	1
يرغل كول Yargal kol	Saldırmak, hücum etmek. PED, 847			3	4	1
يرغل كونكى Yargal kovunke	1. Mütecaviz, müteariz. 2. Mütehâcim. PED, 847			3	4	1
يرغلگر Yargalgar	Hücûm etme. PED, 847			3	4	1
يرغلگري Yargalgari	1. Hücûm. 2. Baskın. PED, 847			3	4	1
گمرک Gomrak	Gümrük PED, 628; PEDA, 505	Gümrük AT-2, İt; GD-4, 7		2	2	1
قوماندان Kumandân	Kumandan. PED, 554	Kumandan. AT-4, 352, İt		2	4	2
افندی Efendi	Efendi. PED, 41	Efendi. AT-1, 624, Y		2	8	2
پتلون , پتلون Petlôn	Pantolon MWEP, 229; PED, 124; PEDA, 116	(پانتالون) Dar şalvar LN, 186, Fr; پانتالون KT, 347, Fr; پانطولون LO-1, 350, İtalyanca; TS, 1568, Fr; AT-6, 287, İt		2	10	1

2.2. Değerlendirme Tabloları

2.2.1. Tematik Gruplandırma Tablosu

Türkçe ve Moğolcadan geçen kelimeleri tematik olarak gruplandırdığımızda meslek isimleri, askerî kelimeler ve silahlar, sosyal ve günlük hayattan kelimeler en yoğun alanlar olarak görülmektedir. Meslek isimlerinin bu kadar fazla çıkmasında özellikle Arapça, Farsça, Peştuca kelimelere -cı, -ci ekinin gelmesi etkili olmaktadır. Bu durum büyük oranda Türkçe/Moğolcanın Peştu dilini idarî, askerî ve ictimai hayat bakımından etkilediğinin göstergesidir. Yer ve mekân isimlerinden mekân isimleri çalışmaya dahil edilmiş yer isimleri ise sözlüklerde karşılaşılan dokuz yer ismiyle yetinilmiştir. Sosyal hayatın bir parçası saydığımız şahıs isimleri için özel bir tarama yapılmamış ancak yine sözlüklerde geçen iki isimle iktifa edilmiştir.

2.2.2. Morfolojik Değerlendirme Tablosu

Peştucada ödünçlenen Türkçe ve Moğolca kelimelerin yarısı yalın hâlleriyle kullanılmaya devam etmektedir. Diğer yarısı ise Peştucada üretilen kelimelerdir. Türkçe -ci ekinin getirildiği kelimelerin ne kadarının Türkçey kelimeyle kalıp hâlinde geldiği de tartışılmaya açıktır. Çünkü bazı Farsça ve Arapça kelimelere -ci eki gelmiştir.

3. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de hak ettiği ilgiyi göemeyen dillerden birisi olan Peştuca Türk tarihi ve dili açısından oldukça önemli dillerdendir. Ödünçlemelerin ilk merhalesi tespit ve tasnif çalışmalarıdır. Üstte tespit edilen kelime ve unsurlar başka çalışmalarda tashih ve tekmil edileceklerdir.

Peştucada ilgi çekici noktalardan birisi de komşu olduğu Urduca, Pencapça gibi dillere göre Türkçe eklerin sayıca fazlalığıdır. Moğolca kelimeler miktar itibariyle Türkçe kelimelerin onda biri mesabesinde. Peştucaya ödünçlenen Türkçe/Moğolca kelimelerin köklerinde %90 civarında fonetik değişim yaşanmamıştır. Ödünçlemelerin saha yelpazesi -belli konularda yoğunlaşmasına rağmen- oldukça geniştir. Çalışmanın kapsamı dışında kalan noktalardan Türkçeden ödünçlenen şahıs adları, toponimler, deyimler, tercümeler, dil kalıntıları vb. alanlarında yeni çalışmalara açık bir hâl vardır. Ortak kelimeler sözlükleri, Türkçeye taşınan diğer dillerden kelimeler sözlükleri gibi eserler de gün yüzüne çıkmayı beklemektedir. Gelecek çalışmalara örnek olması adına (Arsalan, Teymur, Aqça, Balkan, Turkistan, Han âbâd, Urdu bazâr, Yâğîstân, Qarabâğ, Kızıl kal’a, Qunduz, Gomrak, Qumandân, Efendi, Peţlôn) kelimeleri listeye alınmışlardır.

KAYNAKLAR

- Ahmed Vefik Paşa. (t.y.). *Lehçe-i Osmani*. İstanbul: Cemiyet-i Tedrisiye-i Osmaniyye.
- Ashraf, A. B. & Soydan, C. (2012). *Urdu-Türkçe Sözlük*. İstanbul: TDK Yayınları.
- Battal, A. (1934). *İbn-ü Mühenna Lugati*. İstanbul: TDTC Yayınları.
- Bayur, Y. H. (1987). *Hindistan Tarihi*. 3 Cilt. (2.Baskı) Ankara: TTK Basımevi.
- Bellew, H. W. (1867). *Dictionary of the Pukkhito or Pukshito Language*. Lahore, Pakistan: Rai Sahib M. Gulab Singh & Sons.

- Buharî, Ş. S. E. (1880), Çağatai ve Türkî-i Osmanî. İstanbul: Mehran Matbaası.
- Çağbayır, Y. (2007). Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük I-V. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Chand, Gh. (2007). English-Pashto Pashto-English Dictionary (Revised Updated & expanded). New Edition. London, England: Simon Wallenberg.
- Clauson, S. G. (1972). An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish. London, England: Oxford University Press.
- Commission, (1358h). Pakhto-İnglisi Qamoos. Kabul, Afghanistan: Afghanistan Di Uloomo Akademi. (Taranan Nüsha: Peshawar: Aryana Book Sellers, 1979.)
- De Courteille, P. (1870). Dictionarie Turk Oriental. Paris, France: A L'imprimerie Imperiale.
- Doerfer, W. (1965–1975). Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen. Bd. I-IV, Wiesbaden, Deutschland: Franz Steiner Verlag.
- Eren. H. (1999). Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü. Ankara: Şahsî Yayın.
- Grierson, S.G. A. (1927). Linguistic survey of India. (Vol.1, Part. 1). Calcutta, India: Central Publication Branch.
- Hanley, B. (t.y.). Mod Words English-Pashtu Dictionary. Lahore, Pakistan: Oriental Book Society.
- Komisyon (1981). Uzbek Tilining Izaxli Lugati I-II. Moskva, Russiya: Akademiya Nauk Uzbeksnoi SSP, Moskva Izdateljsvo Russkiy Yazik.
- Karaağaç, G. (2004). Türkçenin dünya dillerine etkisi. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaşgarî, M. (2005). Divan-i Lugatit Türk. (Haz. Serap Tugba Yurteser). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Komisyon. (1987). Efganistan. (4. Cilt, s. 144-146). İslam Ansiklopedisi. İstanbul: MEGSB Yayınları, Devlet Kitapları.
- Sabah Gazetesi (1992). Peştu dili. S, Kılıçoğlu; N, Araz; H. Devrim. (Ed.). Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi. (c. 16, s. 25). İstanbul.
- TDK Yayınları (1993). Derleme Sözlüğü. 1-12. Cilt. (2.Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- TDK Yayınları (1995). Tarama Sözlüğü. 1.Cilt. (3. Baskı) Ankara:
- TDK Yayınları (1996). Tarama Sözlüğü. 2-8. Cilt. (2. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- TDK Yayınları (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Muallim Naci (t.y.). Lugat-i Naci. İstanbul.
- Nişanyan, S. (t.y.). Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Kökenbilim Sözlüğü, İnternet Portalı (nisanyansozluk.com).
- Özcan, A. (1995). Eşik Ağası. Komisyon. (Ed.). TDV İslam Ansiklopedisi. (c. 11, s. 462-463). İstanbul: TDV Yayınları.

- Pashtoon, A. P. (2009). Pashto-English Dictionary. Hyattsville, USA: Dunwoody Press.
- Qoraboyev, S. (2015). Peştu Edebiyatında Kıssa Türünün Oluşumuna Genel Bir Bakış, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 54, 23-28.
- Redhouse, J. W. (1856). An English and Turkish Dictionary. London, England: Bernard Quaritch Oriental and Philological Publisher.
- Şemseddin Sami (1317h). Kamus-i Türkî. Dersaadet İstanbul: Ikdam Matbaası.
- Tuğlacı, P. (1983). Okyanus Ansiklopedik Sözlük I-X. (Altıncı Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Wardak, A. (2013). Pashto-English Dictionary. Gießen, Deutschland: VVB LAUFERSWEILER Distributors.
- Yücel, D. (2013). Pakistan'daki Urduca Ve Dört Ana Mahalli Dilin Tarihleri, Kullanım Sahaları İle Cümle Yapıları Ve Fiil Çekimlerinin Türkçeyle Mukayesesi Ve Türkçe Kelimelerinin Taranması, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), National University of Modern Languages, Turkish Department, İslamabad.

İnternet Siteleri

- en.wikipedia.org/wiki/Pashto (07.02.2019)
- www.omniglot.com/writing/pashto.htm (21.03.2019)
- www.zazai.ca/wp-content/uploads/2016/12/pashto-dictionaries.pdf (22.03.2019)